KARYS

1967
GRUODIS - DECEMBER
Nr. 10

1967
Nr. 10 (1437)

KARYS

Redaktorius — Zigmas Raulinaitis
Administratorius — Leonas Bileris
Redaktoriaus pavaduotojas — Jonas Rūtenis

Dail. literatūros dalį redaguoja — Vincas Jonikas
•
Atskirus skyrius redaguoja:
P. Petrušaitis — Tremties Trimitas
E. Petrauskaitė — Šaulė Tremtyje

Balys Brazdžionis — Lietuviai Kariai Laisvajam Pasaulyje
Bronius Balčiūnas — Karinės Žinios
Leidžia — L. V. S. Ramovė New Yorko Skyrius

TURINYS

Sapiežinės šlaituose ..... viršelis
S. Lagerlocf — Kalėdinė legenda 289
A. Nevardauskas — Ir atėjo Šventoji naktis 291
P. Būtėnas — Kaip kas čia būtų? 295
A. Budreckis — Kariuomenės reikalingumas 297
V. Grudzinskas — KA.M. Intendantūros valgykla 300
A. Beržinis — Prašome susipažinti 301
B. Brazdžionis — Pasikalbėjimas su Vietnamo karo didvyriu 302
Tremties Trimitas 305
Šaulė Tremtyje 307
Karinės Žinios 310
Kronika 311

ATSTOVAI: Baltimore ..... M. ŠIMKUS
Chicago ..... J. STANKŪNAS
Cleveland ..... L. LEKNICKAS
Los Angeles .... O. ŽADVYDAS
Philadelphia .. A. IMPOLĖNAS
Australija ..... V. ŠALKŪNAS

PLATINTOJAI

JUNGTINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE

Chicago, Ill. — J. Karvelis, "Marginiai, H. Naujoks, "Parama", K. Rožanskas, G. Šilingaitė. Edv. Štangenbergas.

Detroit, Mich. — V. Perminas

Grand Rapids, Mich. — J. Belinis

Kenosha, Wis. — B. Juška
Los Angeles, Calif. — V. Prižgintas

Newark, N.J. — Kazys Trečiokas

Omaha, Nebr. — J. Kantanavičius

Woodhaven, N.Y. — J. Pašukonis ("Aidas") "Romuva"

Waterbury, Conn. — V. Vaitkus

KANADOJE:

Hamilton, Ont. — Z. Orvidas

Toronto, Ont. — Augustinas Kuolas, P. Misevičius

Montreal, Que. — "Parish Library"

ANGLIJOJE:

"Dainora" — 74 Priory Road. Kew Surrey

AUSTRALIJOJE:

A. Kubilius — 131 Crozier Avenue, Edwardstown, So. Australia

P. Mažylis — 1 Taroonga Court, Norlane, Vic.

L. Vasiliūnas — 26 Gwynne St., Firle So. Australia

VENEZUELOJE:

Kun. A. Perkumas, SDB
Centro Lituano, Plaza Principal de La Vega, Caracas

THE WARRIOR, magazine for the veterans, of Lithuanian descent and for Lithuanians in the wide world. Published monthly except July and August by "KARYS" — 916 Willoughby Avenue, Brooklyn, N. Y. 11221, U. S. A. Subscription $6.00 per year. Single copy 60 cents.
SECOND CLASS POSTAGE PAID AT BROOKLYN, N. Y.

KU biblioteka
093 00523805 9

Atgaivintas Jungtinėse Amerikos Valstybėse 1950 metais

KARYS

Įsteigtas Lietuvoje 1919— Nepriklausomybės kovų— metais

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 10 (1437) GRUODIS - DECEMBER 1967

Kalėdinė legenda

Selma Lagerlöf

Buvo Kalėdų naktis. Visi namiškiai, be manęs ir senelės, išvažiavo bažnyčion. Namie tik mudvi pasilikome. Važiuoti negalėjome, nes viena buvome per maža, kita — per sena. Liūdna mums buvo, kad negalėsime pamatyti gražiai parėdytos ir įvairiaspalviai apšviestos prakartėlės ir pasiklausyti gražaus kalėdinio giedojimo, bei vargonų muzikos.

Taip mums beliūdint, senelė ėmė pasakoti:

— Gyveno kartą žmogus, — pradėjo senelė, kuris tamsią naktį išėjo ugnies pasiskolinti. Pasibelsdamas į duris, jis ėjo nuo namų iki namų.

— Gerieji žmonės, pagelbėkite man! — Šaukte šaukė jis — mano žmona pagimdė kūdikį; šalta, privalau sukurti ugnelę, kad nors kiek juos sušildyti. Tačiau naktis buvo vėlyva, žmonės jau visur miegojo ir niekas jo neįsileido. Žmogus ėjo ir ėjo. Pagaliau, tolumoje pamatė žiburėlį spinksint. Nuėjo ta kryptimi ir priartėjęs pamatė, jog ugnelė degė vidury lauko. Daugybė baltų avių gulėjo ir miegojo aplink ugnelę. Avis saugojo senas žmogus — aviganis.

Ugnies bejieškąs žmogus prisiartino prie avių kaimenės ir pamatė prie piemens kojų begulinčius tris didelius šunis, kurie taipgi miegojo. Tačiau, visi trys, staiga, pašoko. Piktai urgzdami, žaižaruodami žalsvomis savo akimis ir kalendami savo aštriais ir baltais dantimis, jie puolė ateivį. Vienas griebė jį už kojos, kitas už peties, trečias už gerklės. Tačiau, jų žiaunos ir dantys, kuriais būtų galėję žmogų sudraskyti, kažkaip neveikė ir ugnies atėjusiam nė kiek nepakenkė. Kai jis jau norėjo iš čia pasišalinti, tai niekaip negalėjo, nes avys taip arti viena kitos gulėjo, jog nebuvo vietos kojai pastatyti. Tada, ugnies jieškąs žmogus, žengė per begulinčias avis ir bemindžiodamas jas, artinosi prie ugniakuro. Nei viena avelė nenubudo ir net nepajudėjo.

Čia aš paklausiau senelę: — Kodėl nenubudo, senele?

— Tuojau sužinosi, — atsakė senelė.

— Kai žmogus priėjo ugniakurą, piemuo nustebęs, iš padilbų pažvelgė į jį. Aviganis buvo senas, paniuręs ir piktas žmogus. Matydamas besiartinantį nepažįstamąjį, savo ilgą, geležimi kaustytą lazdą, stipriai rankoje suspaudė ir, prisitaikęs metė ją į atėjusį, bet nepataikė: lazda švilpdama pralėkė pro šalį, toli į lauką.

Neiškentusi, vėl pertraukiau senelę klausdama: — Senele, kodėl lazda nepanorėjo tą žmogų užgauti?

Tačiau, senelė, nekreipdama dėmesio, tęsė pasakojimą: — Tada ugnies jieškąs žmogus kreipėsi į aviganį : "Bičiuli, padėk man, duok man ugnies. Mano žmona, štai, tik ką pagimdė kūdikį; jiems šalta, turiu sukurt ugnelę ir sušildyti juos." Aviganis jau buvo pasiruošęs atsakyti neigiamai, bet, staiga, prisiminė, jog ugnies prašančiojo nei šunys neįkando, nei jo mindžiojamos avys neišlakstė. Lazda, visad taikliai kliudanti taikinį, aplenkė jį. Todėl truputėlį būkštelėjęs, jis nedrįso paslaugos atsakyti ir tarė: "Paimk sau, kiek tau reikia."

Ugnelė jau buvo užgęsusi ir anglys jau blėso. Nebebuvo degančių kamblių, nei šakų, o tik ugniakuro vietoje, didelė krūva pelenų, kuriuose dar buvo nevisai užgęsusių anglių. Žmogus neturėjo jokio įrankio, nei indo, kuriuo ir į ką būtų galėjęs prisisemti degančių anglių. Matydamas tai aviganis, lyg su pašaipa, pakartojo: "Imk, imk kiek tik tau reikia, kiek tik nori," — mat, jis nemanė, jog žmogus plikomis rankomis galėtų anglių pasisemti ir tas jį tokiu nuteikė.

O nuostaba! — žmogus pasilenkė ir iš karštų pelenų krūvos, plikomis rankomis, prisirinko degančių anglių, kurias sudėjo sau į apsiausto skverną. Anglys nedegino jam nei rankų, nei drabužio. Ir jis taip nusinešė jas, lyg tai būtų riešutai, obuoliai ar bulvės, bet ne žaižaruojančios anglys. —

Šioje vietoje aš ir vėl paklausiau senelę:

— Senele, kodėl ugnis to žmogaus nedegino?

— Netrukus sužinosi, — atsakė senelė ir toliau pasakojo:

— Visa tai matydamas, pavydus, paniuręs, nenuoširdus, savimeila žmogus—aviganis, nieko nesuprato, tik labai nustebęs mąstė: Kas šios nakties per klaikumas — šunys nekanda, avys nesibaido, lazda nemuša, ugnis nedegina! . . . ir jis šūktelėjo beatsitolinančiam su ugnimi nepažįstamajam, klausdamas: "Pasakyk, kas tai per naktis? Kodėl visi daiktai ir gyvuliai yra toki palankūs tau?" Tada, ugnį nešinąs žmogus, atsakė: "Negaliu tau to išaiškinti, pats turi pamatyti, tada gal suprasi". . . ir buvo beskubąs savu keliu, kad kuogreičiausia sušildytų žmoną ir kūdikėlį. Aviganis, gi, nusprendė, kol sužinos, ką visa tai reiškia, neišleisti to nepažįstamojo iš akių. Taigi, pakilo ir nusekė jį iki tos vietos, kur žmogus su anglimis apsistojo. Čia jis pamatė, jog keistasis nepažįstamasis net grįtelės gyventi neturėjo, kad gimdyvė su naujagimiu gulėjo šaltoje uolos grotoje, kur tebuvo tik plikos, pilkos akmens sienos. Pagailo jam kūdikėlio ir, prieš savo būdą (iki tol jis niekada niekam gailesčio nejautė), nutarė padėti naujagimiui — gelbėti jį nuo šalčio. Nusiėmęs nuo pečių ryšulėlį, išėmė iš jo baltą išdirbtą avinėlio kailiuką ir įteikė jį naujagimio tėvui, kad pastarasis turėtų kuo pridengti kūdikį nuo šalčio. Tai padarius jam lyg akys atsivėrė — išvydo ko iki tol nebuvo matęs ir išgirdo ko nebuvo girdėjęs.

Aplink save jis pamatė sidabriniai baltais sparneliais angelėlių būrį. Kiekvienas jų rankelėse laikė arfą, citrą. Visi nepaprastai gražiai giedojo, skambino, džiaugdamiesi, kad užgimė pasaulio Išganytojas . . .

Tik tada aviganis suprato, kodėl šią naktį visi sutvėrimai ir daiktai buvo toki geri, patenkinti; kodėl niekas nieko neskriaudžia. Netik arti savęs aviganis matė angelus; jų daug buvo visur: klūpėjo ir sėdėjo jie grotoje, ant jos, džiūgaudami, dideliais būriais skraidė virš uolos, ties ja susilaikydami ir pagarbiai žiūrėdami į kūdikėlį.

Žodžiais neišreiškiamas džiaugsmas, giesmių ir dangiškos muzikos garsai, tą gūdžią tamsią naktį sklido visur aplinkui ir didis džiaugsmas pripildė jo širdį taip, kad senasis aviganis puolė prieš kūdikėlį ant kelių dėkodaams Augščiausiajam už tai, kad ir jam buvo suteikta malonė pamatyti šios šventos nakties stebuklus. —

Papasakojusi tai, senelė pamaldžiai atsiduso ir tarė man:

— Viską ką aviganis matė ir mes galime pamatyti, nes kiekvieną Kalėdų naktį angelai skraido augštybėse ir tereikia tik kad mums, kaip tam piemeniui—aviganiui, būtų suteikta malonė praregėti ir tada matytume juos . . . —

Po to, senelė padėjo savo ranką man ant galvos ir pridūrė:

— Neužmiršk to, nes tai tokia pat teisybė, kaip kad aš matau tave, o tu mane. Tai nepriklauso nei nuo žvakių, nei nuo lempų, nei nuo saulės ar mėnulio. Svarbiausia yra, kad mes savo elgesiu būtume verti matyti tą dieviškąjį grožį . . . —

Sulietuvino: KALPAS UOGINIUS

V. C. Dilka, Žiema Vilniaus apylinkėje

IR ATĖJO ŠVENTOJI NAKTIS

ALFONSAS NEVARDAUSKAS

Sovietų Sąjungos kariuomenei okupavus Lietuvą prasidėjus žmonių suėmimas ir trėmimui, tuoj buvo paliesta ir Lietuvos kariuomenė. Kariuomenės daliniai tapo inkorporuoti į raudonąją armiją. Čia netenka man kalbėti kokiu būdu šita Lietuvos kariuomenės likvidacija buvo įvykdyta, bet norisi tik papasakoti apie vieno Lietuvos kario išgyventus nuotykius dviejų milžinų karo sūkuriuose. Leiskime jam pačiam kalbėti:

— Sovietų Sąjungos raudonajai armijai okupuojant Lietuvą, aš Lietuvos kariuomenėje atlikinėjau karinę prievolę. Po tos mirtinos karinės operacijos, neilgai trukus, mano dalinys buvo inkorporuotas į vieną raudonosios armijos dalį. Tačiau, vos tik prasidėjus Sovietų Sąjungos ir Vokietijos karui, pačiose pirmosiose karo dienose, patekau su visu tuo daliniu vokiečių nelaisvėn.

Mes lietuviai ir kiti pabaltiečiai kariai važiavome sunkvežimiais. Važiavome per Lietuvą. Ir važiuojant turėjome gerų progų pabėgti iš nelaisvės. Galima sakyti, kad mus visai, kaip ir niekas nesaugojo. Bet kur tau. Girdi, kam čia nelegaliai pasišalinti, jog sutelkimo punkte, be jokių kliūčių mus pabaltiečius ir taip paleisią. Važiuojame. Skamba lietuviška daina. Kiekvienoje sustojimo vietoje žmonės mus išlydi su gėlėmis, nors su dideliu nustebimu jie klausinėjo ir teiravosi kodėl mes nebėgam iš nelaisvės, o važiuojame mirties jieškoti.

Galiausiai pasiekėme Pagėgius, Klaipėdos krašte. Čia mus pasitiko, lyg pikti šunys, stovyklos sargai. Šautuvų buožėmis daužė mus. Žiauriau elgėsi su mumis, negu su plėšriaisiais žvėrimis. Varė mus į augštą spygliuotų vielų tvora aptvertą mišką. Čia niekas iš stovyklos sargų nenorėjo nė girdėti, kad mes esame lietuviai, tik įmaišyti tarp kalmukų bei mongolų — raudonosios armijos karių. Vokiečiai matavo visus vienu matu. Ir taip buvome įjungti į bendrą čia sugabentų Sovietų Sąjungos karių, patekusių į vokiečių nelaisvę, masę. Nuo tos dienos mus kitaip nevadino, kaip "russen".

Lijo ar saulė spirgino, mus glaudė tik Pagėgių didysis miškas, Klaipėdos krašte. Jo didybės tankmėse, mes radome užvėją. Naktį miegojome, kaip pas Dievą užpečkyje. Atsirado utėlių masės. Pradėjome kęsti badą. Tam tikrose stovyklos vietose, lyg kokiem plėšriems žvėrims, sumesdavo per tvorą mums skirtą maisto davinį. Čia laimėdavo brutalieji ir pajėgieji. Galima sakyti, belaisviai kojomis sutrypdavo įmesto maisto dalį. Buvo dėta didelės pastangos, kad mūsų pačių išrinkti vyrai, paėmę maistą, išdalintų visiems po lygiai. Tačiau, jokiu būdu nebuvo įmanoma įvesti tarpusavio susitarimo potvarkių. Ką padarysi, laukiniai ir lieka laukiniais — nežmoniško alkio kančios verčiami, nepakluso mūsų norimai įvesti tvarkai. Įvykdavo net ir skaudesnių įvykių dėl maisto pasidalinimo. Vyko kova už būvį.

Artėjo ruduo. Prasidėjo šaltos naktys. Belaisviai ėmė sirguliuoti. Niekas iš stovyklos administracijos, tačiau, apie tai ir žinoti nenorėjo. Taip vieną dieną vienur, kitą dieną kitur, tai po vienu medžiu, tai pakrūmy ėmė dygti, vienas po kito, mirusių belaisvių kapai. Ant vieno kapo, draugai įsmeigė, iš pagalių surentę, penkiakampę žvaigždę. Žiūrėk, ant kito kapo, iš molio nulipdytas, piautuvas ir kūjis patupdytas, dar ant kito kapo, iš balto berželio šakų, vytelėmis surištas — kryžius. Jis žymėjo krikščioniškos dvasios mirusį belaisvį.

Apsipratę su sunkia padėtimi ir kęsdami belaisvio beviltės dalios kančią, vis tik laukėme ar vienokio ar kitokio, šio mūsų gyvenimo pakitėjimo. Neveltui laukta. Štai, vieną dieną, pradėjo iš šios stovyklos gabenti belaisvius. Nors stovyklos sargai nesileisdavo klausinėjami ir neatsakinėdavo į jokius mūsų klausimu, tačiau, mokantiems vokiškai teko patirti iš sargų, kad greitu laiku būsime visi išgabenti. Gabeno į naujai pastatytą ir Sovietų Sąjungos kariams įkurtą, belaisvių stovyklą Hammerstein miestelio apylinkėje — Pomeranijoje. Džiaugėmės, varomi į Pagėgių geležinkelio stotį ir su šypsenom lipome į vagonus. Mintys pynė ateities vaizdus ir džiaugsmas kuteno širdį, kad nebešalsime lauke ir nebekęsime badą.

Tačiau kai gyvulinius vagonus kimštinai prigrūdo ir užkalė duris, prapuolė mūsų džiaugsmas. Dar labiau liūdesys prislėgė, kai po ilgo važiavimo traukinys sustojo. Atidarius vagonų duris, nelipome, bet kriste iškritome. Vagonuose liko dalis belaisvių iš bado, troškulio mirusių, bei nuspaustų. Skubėjome po keturis į rikiuojamą vorą. Nebeskubančius ir nebepajėgiančius skubėti sargybiniai šautuvo buožės smūgiais ragino.

Vorai vos tik pajudėjus, tuoj pradėjo, vienas po kito, iš žygio rikiuotės išvirsti. Išvirtusiuosius ir nebepajėgusius žygiuoti, sargybiniai šautuvų buožių smūgiais pribaigdavo. Iš paskos važiavusios gurguolės rinko pakeliui į stovyklą kritusius belaisvius. Paskutinį patarnavimą jiems turėjo

atlikti taip pat iš mūsų voros parinkti belaisviai. Sumestus į gurguolės vežimus, gabeno į belaisviams skirtas kapines. Čia, vėl kita grupė belaisvių, juos laidojo.

Žygiuojame. Rikiuotė pradėjo siūbuoti. Niekas jau nebeįstengė žygiuoti į koją. Susikibę po kelis ir paskutines jėgas kaupdami, trumpesniais ir trumpesniais žingsneliais, vos judėjome pirmyn. Iš šalių eidami sargai šaukė: "Russen marš, Russen marš!" Durtuvų smaigaliais baksteldami užpakalin, bei buože kirsdami į nugarą, vos kojas bepavelkančiam belaisviui, jie ragino atsiliekančius ir nebepajėgiančius žygiuoti.

Nežinau kaip buvo kitiems, bet aš jaučiau, kad silpstu ir vieną akimirką akyse darėsi žalia, kitą — raudona ir tamsu. Įsikibau į šalia manęs ėjusį latvį. Nežinau ar jis girdėjo ar ne, bet aš dar spėjau ištarti: "Bičiuli, nepalik manęs." Kaip užsibaigė mūsų žygis į stovyklą, neatsimenu. Lyg iš miego pabudęs, pramerkiau akis ir pamačiau šalia manęs besėdintį likimo draugą latvį V. Ziemelį. Žvalgiausi. Niekaip nesupratau, kodėl mudu ir daugelis kitų belaisvių, esame lauke. Mudu sėdėjome po apykeveržusia pušaite. Stebėdamasis paklausiau susimąsčiusio savo draugo Ziemelio, kas atsitiko, kad esame lauke, bet ne šiltame barake, kaip buvo iš Pagėgių išvežant sakyta.

"Iš miško išvažiavome, į tyrlaukius atvažiavome," pasilenkęs pašnibždėjo man į ausį Ziemelis. "Gerai, kad paspėjau įvilkti tave į aptvarą ir po šia pušele paguldyti; šiaip, mano mielas Antoni, jau tu būtum buvęs ten" — pirštu jis parodė į dangų.

Saulutė leidosi. Paraudo vakarų padangė. Sanbrėkšmio vėsa lindo už marškinių. Buvo šalta. Didesnės užuovėjos, išskyrus mūsų pušaitę, nebuvo. Toliau matėsi daugiau menkų pušaičių. Rytų pusėje, tolumoje, matėsi miškas, bet ten vietos kojai įkelti nebebuvo, nes ten pirmieji transportai buvo įsikūrę. Tad mums teko pasitenkinti tik šia pušaite. Be to, buvo įsakymu perspėta, kad draudžiama laužyti medžių šakas ir rauslioti miško žemę.

Naktis buvo ilga. Ant plikos žemės buvo neįmanoma gulėti. Trypėme vietoje. Kiek jėgos leido, neva, sportavome. Tačiau, buvo šalta ir tiek. Kas daryti? Juk vistiek, jei ne iš bado, tai reiks mirti nuo šalčio. Susitariam po pušaite išsikasti urvą. Buvome trijuose. Pradėjome darbą. Pasikeisdami, dviese kasam, o tretysis, susipylęs smėlį į kišenes, neša ir šilyne išbarsto. Dėkui, Tau Viešpatie, kad smėlis, o ne kitos padermės miško žemė. Juk daugiau nieko, be penkių pirštų, neturėjome. Jau iki aušros išsikasėm tokį urvą, kad tilpome dviese. Pasikeisdami, po du urve lindėdami šildėmės, o tretysis lauke prie angos budėjo. Mat, bijojome, kad nepražiopsojus maisto dalinimo. Tačiau ir čia, ne kitaip, kaip tik per tvorą, tam tikrose vietose, suversdavo maistą. Mūsų trijų davinį eidavome pasiimti visi trys, tik Ziemelį buvome įgalioję daryti padalinimą. Be to, už mus daug tvirtesnis vyras būdamas, jis visada šį tą daugiau laimėdavo. Būnant pajėgesniam, jam pasisekdavo pro silpnuosius prasiveržti ir pačiupti didesnį kiekį maisto. Nors alkanieji puldavo jį, norėdami iš jo atimti maisto dalį, bet ir mudu, čia pat būdami, padėdavome jam apsiginti nuo išbadėjusių puolikų, kurie jau, galima sakyti, bebuvo vaikščiojantys lavonai.

Diena iš dienos ėjo šaltyn ir šaltyn. Naktimis pašaldavo. Tačiau, belaisviams kiekvieną rytą reikėdavo rikiuotis ties stovyklos didžiaisiais vartais. Čia pajėgesnieji būdavo renkami stovyklos statymo darbams. Kiekvienas veržėsi ir siūlėsi, norėjo būti priimtas prie stovyklos statymo darbų, nes prie statybos dirbantieji gaudavo šiltą viralą ir sausą maisto davinį. Mano bičiulis Ziemelis buvo kilęs iš Rygos architektas-studentas. Jis laisvai kalbėjo vokiškai. Prisitaikęs ir radęs gerą progą, jis įsipiršo vokiečiui — stovyklos statybos vedėjui. Netrukus mūsų Ziemelis, tuoj gavo tokią galią, kad ir mudu, dar kitas latviukas (nebeprisimenu jo pavardės) priėmė prie statybos darbų. Tada mes visi trys kas rytą eidavome ir vakare visi trys grįždavome į savo urvą. Nors utėlės graužė sprandą ir čiulpė paskutinį kraujo lašą, tačiau, jaučiausi daug tvirtesnis ir jau nebebuvo taip baisu urve užmigti, bei nusnausti vieną kitą akimirką. Pirmiau būdavo baugu ir atsisėsti, rodos, kad taip ir liksi sėdėti Dievui atidavęs dūšią. Nors kažin kaip buvo baisi ta kančia, bet vis tik tikėjausi iškęsti ją ir sulaukti karo pabaigos. Norėjau grįžti tėviškėn — arti numylėtų gimtinės laukų. Tokiomis dvasinėmis mintimis stiprindamasis, diena iš dienos, laukiau nelaisvės gyvenimo pakitėjimo. Taip besigrumdamas su sunkia belaisvio dalia, pagaliau, sulaukiau įsakymo persikelti iš tyrlaukių į naująją stovyklą.

Į šitą stovyklą, 315 Stalag vadinamą, buvo sugabenta virš penkiolikos tūkstančių belaisvių. Toje belaisvių masėje buvo ir lietuvių, iš kurių tik aš išlikau gyvas. Joje taip pat buvo ir latvių, bei estų, kiti visi buvo Sovietų Sąjungos tautų mišinys. Iš jų tik vienas penktadalis beliko gyvų.

Mudu su Ziemeliu ir dar keletas kitų latvių, patekom į stovyklą patys pirmieji, kur pasistengėme būti kartu, kad galėtumėm visi patekti į vieną baraką. Taip ir įvyko. Džiaugsmui nebuvo galo, nors utėlės nesulaikomai veisėsi ir mus be pasigailėjimo puldamos ėdė. Negana to, kad jos gėrė mūsų kraują, tikėsite ar ne, jos prasigraužusios odoje skylę ir sulindusios po oda suko lizdus, iš kurių ėmė kūne kilti voltys. Gynėmės kaip į-

manydami. Tačiau stovykloje prisiveisė jų tiek daug, kad vaikštant cementinėmis barako grindimis, po medinių klumpių padais spragsėjo, tarsi, spirginamos kanapės. Drabužiai buvo jų pilni, lovos pilnos. Joks šaltis neužmušė jų.

Nors dieną ir naktį skrandyje alkis šoko bado šokį, nyko paskutinės jėgos, tačiau, džiaugėmės turį nors užuovėją. Iš pat pradžios barakai nebuvo apšildomi, bet prisialsuodavome ir būdavo šilta.

Susikrausčius į barakus, stovyklos vyresnybė iš belaisvių tarpo stovyklos komendantu paskyrė seną, kazokų kilmės, raudonosios armijos staršiną—viršilą. Ziemelis buvo jo padėjėju. Be to, kiekviename barake buvo, komendanto paskirti, keli tvarkos ir švaros prižiūrėtojai, vadinami kapais. Kapais daugiausia buvo skiriami kazokai, totoriai ir ukrainiečiai. Toks buvo stovyklos administracijos pageidavimas. Iš pabaltiečių vienintėlis paskirtas buvo Ziemelis. Ziemelio pagalba, patekau, žinoma, kaip ūkininkaitis, į virtuvę. Ir sakau sau: "Būsiu sotus ir šalčio nekęsiu." Pradėjau dirbti. Džiaugiausi darbu ir virtuvės šefu. Jis buvo man geras. Geras, senis vokietis. Jis kartais įduodavo man vieną kitą kąsnį savo duonos. Ištikrųjų, man buvo gerai. Būčiau galėjęs čia laukti ir karo paabigos, jei ne baisioji šiltinės epidemija, kuri staiga prasiveržė stovykloje.

Artėjo šventos Kalėdos. Prasidėjo baisūs šalčiai ir dangus nepagailėjo sniego. Pridrėbė jo tiek, kad belaisviai vos bepajėgė nuvalyti kelius. Stovykloje šeimininkavo šiltinė. Ji masiniai guldė belaisvius į karantiną. Mirtis išsijuosusi kirto šiltinės pakąstus belaisvius. Jai nebuvo skirtumo, ar tai rusas, ar mongolas, ar kitas koks, šlavė iš eilės visus. Epidemija plėtėsi. Visus, šiltine užsikrėtusius, uždarė karantinui skirtuose barakuose. Tarp belaisvių atsirado vienas kitas buvęs kariuomenėje sanitaras, arba feldčeris. Pasitaikė iš belaisvių neišaiškintas iki tol, vienas, kitas gydytojas . . . Bet, ką tai reiškė, jei vaistų nebuvo, o antra, vėl, juk ne žmogui skirtu maistu maitino ir to paties tiek tebuvo, kad gyvybė palengva iš kūno išeitų. Iš saladynų, bei runkelių išspaudų keptos duonos, buvo duodamas penkiems belaisviams tik vos dviejų svarų kepaliukas, ir tik kas trečią dieną šilto viralo samtelis, jei būtų galima viralu vadinti tą dvokiančią buizą. Koks gi ten viralas iš sušalusių runkelių, dvokiančios žuvies ir kažinkokio gyvulio kaulų, prie kurių iš tolo nebuvo galima prieiti, taip baisiai jie dvokė. Ir kaip gi čia nesirgsi, tokiu maistu maitinamas.

Negana, kad šiltinė kirto belaisvius, nuo kurios jie, lyg rudenį lapai, krito, bet dar ir patys vokiečiai, savo pramogai, juos visokiais būdais žudė.

Kūčių vakare, į stovyklą atvyko kažkoks vyresnio rango vokiečių kariuomenės karininkas. Jis įsakė belaisvių komendantui — kazokui, kad surinkęs iš visos stovyklos barakų kapus ir juos apginklavęs kuokomis, vyktų į karantino barakus. Karantine esančius, šiltinės paliestus, belaisvius, liepė išvarius į aikštę, išrikiuoti. Rikiuotę liepė nuvesti į sniego pusnynus — už karantino barakų.

Kazokas, įvykdęs įsakymą, atraportavo įsakymą davusiam vokiečiui. Tada šis vokietis karininkas įsakė jam: "Duok komandą, bėgte. Kurie belaisviai bėgdami nekris, tuos kuokomis teužmuša kapai." Kazokas, sugrįžęs prie išrikiuotų belaisvių ir susišaukęs kapus, perdavė jiems karininko įsakymą. Kapams sugrįžus į savo vietas, kazokas sukomandavo: "Bėgte marš!" Susvyravo, susiūbavo po keturis gretų rikiuotė. Vieni liko vietoje, kiti, vos pradėję judėti, tuoj išvirto. Juo toliau, tuo daugiau ėmė į abi puses rikiuotės virsti belaisviai. Pajėgesnieji vieni per kitus lipdami, klupdami, bėgo ir parvirtę, nebekėlė. Kurie nekrito, tuos, kaip buvo vokiečio įsakyta, kapai kuokomis mušdami, paguldė. Ir taip, vokiečio karininko džiaugsmui, šventų Kalėdų išvakarėje ir artėjant Tyliąjai Nakčiai, kada turėjo užgimti Kristus ir savo užgimimu atnešti žemėn geros valios žmonėms ramybę, tą valandą, daugiau kaip penki šimtai nekaltų belaisvių—ligonių rado amžinojo gyvenimo ramybę giliame sniege.

Nespėjus tuos penkis šimtus belaisvių lavonus palaidoti, kai ir vėl karantinas buvo pripildytas kitais stovykloje šiltine susirgusiais belaisviais. Jų skaičiuje buvau ir aš.

Tai įvyko 1942 metų išvakarėje, kai vėl, Naujųjų Metų sutikimui, buvo pakartotas belaisvių ligonių žudymas. Tada septyni šimtai belaisvių ligonių neteko gyvybės. —

Antanas nutilo pasakojęs ir į tolį žiūrėdamas, mintimis kažkur išplaukė. Nenorėdamas nutraukti jo minties siūlo, laukiau. Jis, staiga, pakėlė galvą ir žvilgtelėjęs į mane, atsiprašė: "Dovanokite man. Aš tik trumpam, mintimi, buvau sugrįžęs į tą šiaurinę stovyklą, kur nuo žiaurios mirties mane išgelbėjo stebuklas. Taip, tik stebuklas. Aš papasakosiu tamstai kaip su manim atsitiko:"

— Nors ir blogas buvo maistas, bet buvo pilnas pilvas. Tačiau, stovykloje įsisiūbavusi epidemija čiupo ir mane. Va, vieną dieną, bedirbdamas virtuvėje, staiga, sukritau. Virtuvės šefo įsakymu, tuoj buvau nugabentas į karantiną. Barake budėjęs belaisvis sanitaras liepė paguldyti mane netoli durų, apatinėje lovoje. Čia jau gulėjo, be žado ir be gyvybės ženklų, keli belaisviai.

Nežinau kelias dienas išgulėjau be žado, kai mane, lyg iš miego, pažadino kapo balsas: "Visi

lauk iš barako ir lauke rikiuotis po keturis." Juntu kaip šalia manęs gulėjusieji, stenėdami keliasi ir lipa iš lovos. O aš negaliu nei piršto pajudinti. Apie atsikėlimą nėra ko ir galvoti. Apie nieką ir negalvojau. Man buvo vistiek. Tačiau, lyg šiurpas nubėgo per kūną, kai išgirdau kaip kapai, kuokomis daužydami į barako grindis, ragino visus skubėti išeiti.

Staiga, pagautas artėjančios mirties baimės, pradėjau melstis. Mėginau atsikelti, tačiau kūno sąnariai neklausė, nors jaučiau, kad esu pilnos sąmonės ir galiu galvoti. Girdėjau kaip visai nebetoli nuo manęs kapai ujo paskutiniuosius ligonius. Prasimerkiau ir pamačiau šalia mano lovos didelę sumestų drabužių krūvą. Staigiai pakilau iš lovos ir nuvirtau į ją. Nusiritęs į pasienį, įsirausiau į drabužius. Kapams apleidus baraką ir viskam nurimus, dar kiek patūnojęs bandžiau išlysti, nes iš po retų grindų žiauriai kando šaltis. Alkūnėmis pasirėmiau ir mėginau šliaužti. Po kelių bandymų, šiaip, netaip, išlindau. Priropojęs prie lovos mėginau atsistoti, tačiau tik žlegtelėjau visu kūnu atgal ant grindų. Pajutau galvoje ir alkūnėse degantį skausmą. Skauda, neskauda, Dievo pasiprašęs pagalbos, vėl mėginau atsistoti. Šį kartą jau išsilaikiau neišvirtęs. Jaučiu kaip kinkos dreba. Virpėjo visas kūnas.

Nutariau nebegulti į apatinę lovą, bet užsikraustyti į pačią viršutinę, trečiame augšte. Viena ranka įsikibęs į viršutinės lovos briauną, antrąja ištraukdamas iš savo guolio, vieną po kito, visus turėtus skarmalus, terbą su visu turtu perkėliau, šiaip taip, į viršutinę lovą. Baigęs savo daiktų perkraustymą, ėmiau taikstytis ir pats įlipti. Reikėjo ypatingai susikaupti ir sutelkti turimas jėgas, kurių kaip ir nebebuvo. Tik po keletos mėginimų įsiritau į lovą. Išsitiesiau ir klausiausi. Niekur nesigirdėjo nei balso ir nei krepšt.

Lauke siautė baisus šaltis. Pyškėjo barakų sienos. Tik atsigulus, tuoj pradėjo mane drugys krėsti. Taip baisiai krėtė, kad net dantys tarškėjo, net užsičiaupti nebegalėjau. Kai vėl nubudau, po apklotais buvo labai šilta ir prakaitas bėgo visu mano kūnu. Nežinau kiek ilgai buvau gulėjęs, kai sanitaras kuokos galu bakstelėjo man į pašonę ir pažadino. Tačiau, pamatęs, kad esu gyvas, nieko nepasakęs nuėjo baraku tolyn.

Kitą rytą dalino šiltą gėrimą, kurį vadinti gėrimu būtų tikra nuodėmė, bet svarbu, kad šiltas skystis. Dalintojo paprašiau, kad man įpiltų kiek daugiau negu man priklausė pagal normą. Nepagailėjo, net pusę katiliuko pripylė. Ko daugiau bereikia? Turiu duonos ir šilto skysčio, net ir vaistai nebūtų geriau pagelbėję. Kaip ten bebūtų buvę su tuo maistu, tačiau aš pasijutau pajėgus jau iš lovos išlipti. Tik kankino mane didelė baimė. Nors ir buvau ligą nugalėjęs, bet vis bijojau, kad vėl vokiečiai neprasimanytų karantine belaisvių žudymo spektaklio. Tačiau, mano nustebimui vietoje žudynių, karantino ligoniams pradėjo duoti net du kartus dienoje pieniškę sriubą. Kartu ir su pieniškos sriubos davimu, pasikeitė ir iš virtuvės gaunamas davinys.

Mus, kurie išlikome gyvi, lyg jau atkutintus, vokiečiai pradėjo perkeldinėti į taip vadinamą pietinę belaisvių stovyklą. Gal aš ir nebūčiau taip greitai patekęs į tą pietinę stovyklą, jei mano bičiulis Ziemelis nebūtų buvęs paskirtas tos pietinės stovyklos "Russen" komendantu.

Pietinėje stovykloje susipažinau su Antanu X. Ilgainiui, tam tikromis aplinkybėmis, buvo rasta proga išlaisvinti iš tos nelaisvės.

Antanas Rasa

SARGYBOJE

Po medžiu išstoviu
Naktį mėnesieną,
Paryčiu užsnūstu,
Kaip baisu ir gėda . . .

Medžiai sušlamėjo,
Šunys jau ir čia,
Šūviai nuaidėjo
Stribų puolime . . .

Krauju nužymėta
Bunkerio vieta.
Stribai palydėti
Ugnimi taiklia . . .

KAIP KAS ČIA BŪTŲ?

PETRAS BŪTĖNAS

Į viešumą, galop, drįstu iškelti istorijos ir istorikų paslaptį, lig šiol tų pačių istorikų ir pagal juos skaitytojų tebeimamą už tikrą pinigą, ir todėl jokia istorikų paslaptimi nelaikomą. O reikalas sukasi apie karaliaus Mindaugo dviejų sūnų vardus ir būtinai dar apie k a i k ą.

Reikalo žodžiai šiame straipsnyje yra išspausdinti kursyviniu šriftu.

I. "*Ruklys* ir *Rupeikis* (m. 1263) Lietuvos karaliaus Mindaugo ir, manytina, Mortos, sūnūs. Jų vardai Ipatijaus metraštyje rašomi *Rouklja* ir *Repek'ja* (1263, II. 860) (Kai to metraščio teksto čia daugiau neduodama, tai kuris tų vardų linksnis? Ar tikrai vardininkas? PB.), bet Mindaugo raštinės išleistuose dokumentuose duodama forma *Replen* ir *Gerstuchen* (filiorum *Replen* et *Gerstuchen*, Bunge. I. 265 nr. 345 p. ir *Replen* bei *Gherstutten* (Mendowe, rex Lithuaniae... *consentibus filii Replen* et *Gherstutten*, Bunge. I. 363 nr. 461-464 p.), todėl t e i s i n g i a u būtų juos vadinti *Gerstučiu* ir *Repliu*. Jie buvo jaunesnieji Mindaugo sūnūs, nes 1251 metais, priimdami krikštą kartu su tėvais ir vėliau, figūruoja greta tėvų" (Vanda Sruogienė, — LE. XXVI. 102 p. 1961 metais).

Iš šio tarpo atsiranda šitokia nesuprantama suplaktinė nomenklatūra: Ruklys bei Rupeikis ir dar Rouklja bei Repek'ja, Replen bei Gerstuchen, Replen bei Gherstutten ir, galop, Gerstutis bei Replys.

O dėl Bungės, — geriausia išrašyti jo teksto ir aiškinimo su šaltiniais visus reikiamus tarpus, ir bus aišku, kam kas iš teksto priklauso.

II. Po 4 metų Liet. Kat. Mok. Akad. Metraštis. I. 1965 m. 56 p. Zenonas Ivinskis rašo: "Ir paties Mindaugo vaikų klausimas nėra t i k s l i a i išaiškintas. Jis turėjo ne tik tris sūnus (Vaišvilką, *Ruklį* ir *Rupeikį*), bet dar daugiau šeimos (Įsidėmėkime: "daugiau!" PB.). Neaišku, ar sūnų *Ruklį* galima identifikuoti su *Girstučiu*, minimu Mindaugo vardu duotuose dokumentuose [LUB. I. 345, 464 (consentibus filiis *Replen* et *Gherstutten*)]". O ten pat 87 p. dar pasakyta: "Dar 1261 m. rugpjūčio 7 d. esą Mindaugas užrašęs ordinui, *sutinkant dviem jo sūnum*, visą sėlių žemę, (o išnašoje. PB.:):LUB. I. 461-464. Mindaugo sūnūs *čia vadinami Replen* ir *Gherstutten*".

Čia veik viskas šiek tiek kitaip paįvairinama ir, žymu, kažkuo ir daugiau suabejojama. Dalykas vistiek neišspręstas.

J. Subačiaus iliustr. iš J. J. Stuko Awakening Lithuania

III. "Kartu nužudė prie Mindaugo buvusius sūnus — *Ruklį* ir *Rupeikį*" (A. Šapoka, Lietuvos istorija. 59).

IV. Daumantas "skubiai sugrįžęs atgal, greitai pavijo Mindaugą ir čia pat nužudė jį ir drauge su juo du jo sūnus: *Ruklį* ir *Repeikį*" PSRL. II. 860-861 (Lietuvos TSR istorijos šaltiniai. I. Vilnius. 1955 m. 36 p.).

Čia iš *Rupeikio* ir "*Repek'ja*" jau atsirado *Repeikis*. Arba gal antraip.

P.S. Tais reikalais daugiau nieko nepasakyta. Linksmai įdomi asmenvardžių ir jų lyčių reiz-

LIETUVOS KARIUOMENĖS ATKŪRIMO 49-tas METINES MININT

Prieš porą savaičių amerikiečiai minėjo Veteranų dieną. Spauda, radio, televizija, įvairios eisenos—paradai, — visa tai rodė pagarbą kariui veteranui.

Visos laisvos kultūringos tautos turi savų didvyrių. Jų garbei rašoma muzika, tapomi paveikslai, kuriama poezija.

Lietuvių tauta taip pat turi, ne tik istorijos bėgyje pasireiškusių, bet ir šių mūsų gyvenamų dienų, didvyrių.

Ne vienas jų žygis prilygsta graikų legendariniam Leonido žygiui, kaip tai — Radviliškio, Giedraičių, Širvintų kautynės, arba Aleksoto tilto apgynimas ir daugelis kitų žygių.

Tų didvyrių vardai aukso raidėmis įrašytini tautos istorijoje.

Tačiau, šiandien, kai tauta Kremliaus komunisto pavergta, negali laisvai savo jausmų tiems didvyriams rodyti, nes ir tie paminklai, kurie buvo jų garbei skirti, šiandien okupanto sunaikinti, — mes, laisvėje būdami, galime juos prisiminti, tinkamai pagerbti, jų vardus įamžinti tautos istorijoje, ateinančioms kartoms.

Jie kovojo ir mirė, ne sau laimės jieškodami, bet už tautos laisvę. Mūsoji karta turėjo laimės, nors trumpai, pagyventi laisvėje ir šiandieną gerai suprantame ką reiškia tautai būti laisvai.

Žuvusieji savanoriai bei partizanai savo mirtimi mums paliko neįvykdytą testamentą, kurį mes privalome tęsti toliau. Neatlaidžiai kovoti visomis galimomis priemonėmis, bei visais galimais būdais už tautos laisvę, nes jų šventa kraujo auka mus įpareigoja.

Karo Muzėjuje, Kaune, visiems matomoje vietoje buvo įrašas: "Laisvę laimėjom per aukas ir pasišventimą".

To reikalaujama, ir pavergta tauta laukia iš mūsų, šiandien, būtent, aukos ir pasišventimo kovoje už laisvę.

(P. S. Ročesterio ramovėnų p-ko V. Vitkaus karių veteranų įvertinimas paskelbtas radijo bangomis lietuvių pusvalandžio metu.)

---

gynė I, II ir III skirsniuose. Todėl pajieškokime, kas galėtų daugiau ir tikriau ko pasakyti.

V. Taigi, net prieš 38 ir 42 metus išspausdintame, bet minėtųjų (I ir II skirsniuose) istorikų nenurodytame, 1924 m. leidinyje: K. Būga, Lietuvių kalbos žodynas. Kaunas. CXLV p. yra nešykščiai šitaip: 1261 m. rugpjūčio 7 d. dokumentas (Liv. Urkundenbuch. I. 461-4, BG. 434-5, TŽ. II. 20): Mindowe, Dei gratia rex Littowiae. Universitatem vestram scire volumus, ad quos praesens scriptum pervenerit, quod nos de maturo consilio et *consensu heredum nostrum, scilicet Replen et Gherstutten, assignamus et donamus totam terram Selen et Seloniam* dilectis magistro et fratribus Domus Theutonicorum per Livoniam, cum omnibus distinctionibus terminorum et pertinentiis, sicut in ferius patet.(. . .)'.

Šalia yra tos pačios datos maždaug to pat turinio kitas lotyniškas dokumentas, kuriame "*Replen* et *Gherstutten*" jau nebėra. Tas pats yra ir K. Būga, Rinktiniai raštai. III. Vilnius. 1961 m. 271 p. Dokumentą prašom tiksliai lietuviškai išsiversti ir apsvarstyti.

VI. Išrašytieji istoriniai šaltiniai, linkėtina gerai įsiskaityti, nevienodai byloja, o istorikų aiškinimai — vėl kažkaip. Atpuolus tyčia neatsisakytina ilgokai pagaišti ir galvą pasukti, kas čia būtų per fata morgana. Reiktų gi nors kartą išklampoti iš nežinios ir ar ne taip kur ko kieno aiškinimo, ar gal ir kiek kokio nutylėjimo. Manau, kad specialistai profesionalai galėtų ir nerūstauti.

VII. Iš ano visko prieš akis šit koks keistas vaizdas atsiranda, kaip istorinių šaltinių yra teikta ar ir istorikų aiškinama:

a) Ruklys (1263 m.) = sen. rus. Ruklja (1263. II.860) ÷ Gerstuchen (Bunge), Gherstutten (1261.VIII.7) = Gerstutis ir Girstutis;
b) Rupeikis (1263 m.) = sen. rus. Repek'ja (1263.II.86) ÷ Repeikis ÷ Replen (1261. VIII.7) = Replys.

Dėl vienaskaitos vardininko *Rukli* visdėlto žr. Bg. I. 228[4] ir, suprantama, analogiškai dėl "Repek'ja".

Taigi pagudraujant yra verčiami:

a) Ruklys į Gerstuchen, Gherstutten = Gerstutis, Girstutis, ir antraip;
b) Rupeikis į Repeikis, Replen = Replys, ir antraip.

VIII. Tuo būdu Mindaugo *tik* dviem sūnums istorikų atrandama mažiausia po *du* ir net visiškai nepanašius vardus; per abu sūnus jų vardams iš viso yra 3 šaknys; iš ūmo atsiranda priesagų ar jų išnykstama; atsiranda ir dar šio to netikėto, baigiant žodžio galūnėmis, kurių kitos net nė neasmenvardinės. Dėmesys kreiptinas ne tik į tikrinių žodžių žodyną bei žodines lytis, bet ir į jų kokias paskelbimo datas, kurios irgi šio to *visiškai naujo* apsiimtų pasakyti. O patys istorikai dėl to visko galgi ir apsidžiaugtų, dar vienam tikram šviesos spinduliui prasimušus Lietuvos valstybės istorijoje. Ir nors kartą būtų amen svarbių istorinių dalykų neaiškumui.

KARIUOMENĖS REIKALINGUMAS

(Žodis tartas Lietuvos Kariuomenės atkūrimo minėjime Bostone, lapkr. 19 d.)

ALGIRDAS BUDRECKIS

Kartais tenka girdėti iš gan rimtų visuomenės veikėjų, kad kariuomenė Lietuvai tikrai nebuvo reikalinga. Vienam sename Amerikos lietuvių laikraščio numeryje buvo taip pasakyta apie Lietuvos kariuomenę: "Tauta buvo priversta tarnaitė, o kariuomenė tapo viešpačiu. Kariuomenė nustojo eiti budėtojo pareigas ir virto tautos ir valstybės parazitu". Gaila, kad dažnai išeivių nebolševikinė spauda darydavo tokių priekaištų Lietuvos kariuomenei, o net ir šiandien tebėra tokių, kurie kritikuoja ir šmeižia visus lietuvius karininkus. Tartum karininkija visą kraštą valdė. Žinoma, toks šmeižtas tik pasitarnauja bolševikams, nes darko visą nepriklausomos Lietuvos laikotarpį.

Šiandien, kada yra madoje, kaikurių balandėlių tarpe, čiulbėti apie vienpusišką nusiginklavimą priešo akivaizdoje ir dėtis prie karingųjų pacifistų, atsiranda mūsų kaikurių intelektualų tarpe gana klaidingos mintys, būtent: šalin su betkokiu lietuviškuoju militarizmu; ateities Lietuvai nereikės kariuomenės. Juk ir 1919 m., kai Lietuvos Respublika tik kūrėsi, buvo tokių naivių valstybės vyrų, kurie rimtai siūlė išformuoti kariuomenę, nes, girdi, Alijantai mus apsaugos. Laimė, kad jų pasiūlymas negavo pritarimo, ypač, kai bolševikai, bermontininkai ir pilsudskininkai lenkai jau brovėsi į kraštą.

Yra pavojus, kad nemaža mūsiškių pradės galvoti, kad mūsų karinės tradicijos ir ginkluoto tėvynės gynėjo sąvoka bus laikomos neprasmingais ir nereikalingais dalykais. Kitaip sakant, kai blanksta mūsų valstybingumas, kartu blanksta ir kariuomenės reikalingumo mintis.

Gaila, kad yra protautojų ir veikėjų, kurie yra atitolę nuo gyvenimiškos patirties ir tikrovės. Gal nusistatymas prieš kariuomenės reikalingumą kyla iš nesusipratimo dėl kariškio ir civilio vaidmenų visuomenėje. Civilinis leistinumas, iš vienos pusės, ir karinis susidrausminimas, iš kitos, yra pagrindiniai visuomeniniai skirtumai. Paprastai tariant, pareiga ir teisė. Žinoma, demokratiškai nusiteikę žmonės yra linkę palaikyti civilio leistinumą, kadangi sudrausminimas gali privesti prie visuomeninio vienodumo. Tačiau, antra vertus, ir demokratijai reikia apsisaugoti nuo leistinumo kraštutinumų, reikia apsisaugoti nuo palaidumo, nusikaltimų, socialinio neatsakingumo ir civilinės suirutės.

Kariškas gyvenimas pripratina ir laisvuosius piliečius prie drausmės. Kariškiui aišku, kad didžiausioji politinė laisvė glūdi krašto idealų tarnyboje. Todėl ir nenuostabu, kad karo lauko pamokos yra naudingos. Kas gi nepriskaitys karinių dorybių prie pilietinių dorybių? Kas sakys, kad nereikia pasiaukojimo, bičiulystės, asmeniškos atsakomybės ir įsipareigojimo? Užtat kariuomenės mokykla ir paruošia pilietį siekti pagrindinių visuomeninių tikslų.

Kariškis, kuris atlieka tarnybą savo kraštui, supranta, kad jis ir jo draugai nėra kraugeriai, karo kurstytojai ar pasamdyti žudikai. Mokėdamas kaip vartoti visokius modernius ginklus, kariškis žino ir jų žalingumą, ir todėl neskuba juos pavartoti. Lietuvis karys jautė pareigą valstybei, jis taipogi žinojo, kad yra atsakingas prieš tautą savo laikysena ir veiksmais. Lietuvos karinės tradicijos nėra antisocialinės ar antivalstybinės. Lietuviškas karžygiškumas saistomas su lietuvių tautos vystymusi.

Pradžioje buvo kariuomenė. Visi istorikai sutinka su teigimu, kad kariuomenė buvo pozityvus veiksnys, kuris prisidėjo prie genčių ir kilčių suliejimo į tautas, prie savitos kultūros, technikos vystymosi. Kariuomenė, amžių tėkmėje, buvo visokeriopos pažangos veiksnys.

Ir Lietuvos istorija liudija, kad pradžioje buvo kariuomenė. Lietuvos valstybės kūrėjai — Algimantas, Ringaudas, Živinbutas, Dausprungas, ypač Mindaugas, buvo karžygiai. Be tokių karžygių, kaip Kęstutis, lietuvių tautos likimas būtų buvęs toks pat, kaip prūsų ir jotvingų tautų likimas. Žlungant lietuvių bajorų karingumui, žlugo ir senovės valstybės elitas.

Karinis konfliktas gali išbandyti visuomenines ir politines santvarkas ir atgaivinti tautos gyvastingumą. Tik, žinoma, reikia atskirti žūtbūtinius, arba net ir apsisaugojimo, karus nuo grynai destruktyvių karų. Algirdo ir Vytauto imperialistinės ambicijos paveikė Rytų Europos

istoriją teigiama kryptimi, nes išgelbėjo senas Kievo ir vakarų rusinų tradicijas ir institucijas nuo mongoliškos despotiškos įtakos ir tuo pačiu medžiaginiai bei kultūriniai pakėlė savo krašto gerovę. Totorių chanų Mamajaus ir Timuro karų pasekmė buvo beprasmiškas nuteriojimas, kraujo praliejimas ir miestų sunaikinimas. Kitaip sakant, lietuvių karžygių veiksmai ir laimėjimai nepadarė gėdos lietuvių tautai.

Prieikime prie dvidešimtojo amžiaus. Kyla pas kai kuriuos klausimas, ar vertėjo ir ar verta laikyti kariuomenę? Atsakant į klausimą, reikia atsiminti fizikos dėsnį, kad gamta nemėgsta tuštumo, ir jei tik vienur ar kitur atsiranda tuštuma, tuojau kitos jėgos skuba ją užpildyti. Negali būti tuštumų ir politiniame tautų gyvenime. Tas liečia ir Lietuvos praeitį, palies ir jos ateitį: jei susidarytų Lietuvoje karinė tuštuma, t. y., jei nebūtų jėgos fiziškai pasipriešinti, ją užpildytų Lietuvos kaimynai.

Žiūrint į 1918-1921 metų laikotarpį, galima tvirtinti, kad be kariuomenės nebūtume turėję ne tik didesnės, bet, iš viso, jokios kultūrinės pažangos, nes, arba visai nebūtume turėję nepriklausomybės, arba mūsų nepriklausomo gyvenimo pirmasis laikotarpis būtų trukęs žymiai trumpiau negu 22 metus.

Lietuvos kariuomenė pradėjo organizuotis 1918 m. lapkričio mėn. 23 d. Pirmąjį kariuomenės branduolį sudarė savanoriai, iš kurių Alytuje buvo organizuojamas pirmasis pulkas bei komendantūros Vilniuje, Kaune, Seinuose ir kitur. Tai buvo pirmas visuotinis vieningas ir valingas lietuvių tautos ir jos karių žingsnis iškovoti savo tautai laisvę ir atgauti savo valstybei nepriklausomybę. Dažnai tikrai basi, neaprengti, nemokyti ir blogai apginkluoti pirmieji savanoriai, partizanai, šauliai ir mobilizuoti kariai darė jei ne stebuklus, tai tikrai žygdarbius. Tada, Taučiūnų kaimo laukuose, netoli Obelies upės, žuvo fronto kautynėse pirmasis karys Povilas Lukšys. Savanoriai tuomet nors ir neturėjo gerų ginklų, bet jie, ties Kėdainiais, sulaikė bolševikų puolimus. Pirmasis žuvęs karininkas buvo pirmojo pulko vadas Antanas Juozapavičius. Jis buvo bolševikų nukautas Alytuje ant Nemuno tilto.

Nepriklausomybės kovose atsispindi lietuvio kario pilnas pasiaukojimas, ryžtas, narsumas, entuziazmas, patriotizmas, vienybė, solidarumas ir valstybės subrendimas. Tie, neva istorikai, kurie lengvabūdiškai ir ciniškai taria, jog kūrėjas - savanoris išėjo į karo lauką, tikėdamasis gauti ar žemės sklypą, ar gerą pensiją, nesuvokia skirtumo tarp savanorio ir pašaukto naujoko, arba yra tik piktos valios komentatoriai. Tikrai, būtų gėda, jei pastarasis atvejis būtų arčiau tiesos.

Atsakydami į klausimą, kur būtų buvus Lietuvos Respublika be nuosavos kariuomenės, visų pirma, pamėginkime patys sau atsakyti nors į šiuos kelis klausimus:

Ar 1919 m. pradžioje rusai bolševikai, jei tada nebūtų gavę mūsų kariuomenės smūgių ties Jėznu, Žąsliais, Kėdainiais ir kitur, būtų patys savo valia sustoję prie Varėnos, Alytaus, Žiežmarių ir Jonavos ir nebūtų žygiavę į Suvalkų kraštą, į Kauną ir, jų tada dar neužimtą, Žemaitiją?

Ar tada būtų dar likę kur nors vietos ir sąlygų veikti Lietuvos vyriausybei ir pradėti kurti naują nepriklausomos valstybės gyvenimą?

Ar 1919 m. bermontininkai - vokiečiai, be lietuvių ginkluoto pasipriešinimo, jei tada lietuviai nebūtų turėję jokios ginkluotos jėgos, būtų savo gera valia išsikraustę iš Žemaitijos?

Ar 1919 ir 1920 m. lenkų legionai nebūtų žygiavę į jų vadinamą Kauniškę Lietuvą? Prisiminkime pirmą ir antrą Vilniaus pagrobimą ir karo veiksmus prie Seinų, Vievio, Žiežmarių, Giedraičių, Musninkų ir Širvintų.

O Lenkijos ultimatumo metu, kai lenkai Vilniuje šaukė diktatoriui Rydz Smigly: "Maršale, vesk mus į Kauną!", kas privertė Rykantų apylinkėse sutelktas lenkų divizijas atsisakyti nuo karo žygio iki Nemuno pozicijų? Ar vien tik ultimatumo priėmimas?

Kas tvarkė Lietuvos pasienį 1939 m. rugsėjo mėnesį, kai į Lietuvą veržėsi 65,000 lenkų pabėgėlių, jų tarpe 20,000 sumuštos lenkų kariuomenės likučių, kurie dažnai atsisakydavo internuotis ir padėti ginklus? Kas padėjo tada išvengti provokacinių nesusipratimų pasienyje tarp lietuvių, rusų ir lenkų? Ar ne Lietuvos kariuomenės dalinė mobilizacija?

Jei ne visuose šiuose įvykiuose, tai bent daugelyje jų, tiesiogiai ar netiesiogiai, buvo pastatytas ir pats Lietuvos nepriklausomybės klausimas. Tuose įvykiuose lemiamą vaidmenį suvaidino Lietuvos kariuomenė, vienur aktyviau kovodama su ginklu rankose, kitur savo žygiais lemiamai paveikdama priešo užsimojimus.

Kas sakytina apie 1940 m. birželio 15 dienos įvykius? Trumpai ir griežtai: Lietuvos kariuomenės pasyvus vaidmuo tuose įvykiuose išplaukė iš krašto vadovybės politinių sprendimų ir tuometinės kariuomenės vadovybės nerangumo. Pats kariuomenės vadas generolas Vitkauskas tada suvaidino Judo rolę. Kariuomenė tada tik drausmingai vykdė tai, kas jai buvo įsakyta.

Po 1940 m. birželio mėnesio įvykių Lietuvos kariuomenė buvo likviduota, ir jos kariai išblaškyti. Po to, per eilę metų jie buvo taip mėtomi ir blaškomi, kaip jokio kito pašaukimo lietuviai. Tik atsiminkime lietuvius karius, ištremtus į įvairias rusų koncentracijos stovyklas, paimtus į raudonąją armiją, atsidūrusius rusų kalėjimuose, vokiečių esesininkų likviduotus, buvusius vokiečių kalėjimuose ir koncentracijos stovyklose ir vokiečių Wehrmachte, vargusius įvairių sąjungininkų belaisvių stovyklose ir dar daug kur kitur išblaškytus. Koks likimas tų lietuvių karių, Prancūzų Svetimšalių legione, kuriuos į nelaisvę paėmė Vietmino komunistai po Dienbienfu tvirtovės žlugimo? Per II Pasaulinį karą lietuvių karių yra žuvę taip pat daugiau, negu betkurios kitos kategorijos mūsų tautiečių. Tik atsiminkime, 2,000 žuvusių 1941 metų sukilimo dienomis: jie visi yra žuvę kaip tikri kariai. O vėlesni partizanai, ar nebuvo tos pačios kariuomenės išauklėti ir daugiausia tie patys kariai? Kas gi buvo Laisvės armijos, Geležinio Vilko pulko ir Kazimieraičio vadovaujami partizanai, jei ne buvusios Lietuvos kariuomenės kadrai.

Bendra išvada — negalima įsivaizduoti buvusio Lietuvos nepriklausomo gyvenimo be Lietuvos kariuomenės. Tiek kovojusi, tiek aukų sudėjusi, tiek darbų atlikusi, tokią didelę kultūros vagą išvariusi, tiek karių ir būsimųjų partizanų išauklėjusi ir tiek daug teigiamų pėdsakų palikusi visoje tautoje, Lietuvos kariuomenė buvo reikalinga ir atgimstančiai Lietuvos valstybei taip pat bus reikalinga.

Ateityje, norėsime ar nenorėsime, bet turėsime turėti savo kariuomenę. Deja, mūsų politikai iki šiol kreipė per mažai dėmesio į šį svarbų reikalą, kuriam ne tik nieko konkrečiau nepasiruošta, bet net jokių rimtesnių studijų nėra padaryta. Lenkai, pavyzdžiui, yra toli pralenkę mus šioje srityje. Nenorėkime, kad kiti išlaisvintų Lietuvą be pačių lietuvių kovos ir aukų. Toks išlaisvinimas vargu ar būtų Lietuvai naudingas. Kuo aktyviau patys dalyvausime toje kovoje, tuo laimėjimas bus tikresnis. Laisvajame pasaulyje atsidūrę lietuviai turėtų kiek įmanoma stengtis, kad atsirastų mūsų tautiniai kariniai daliniai, kurie aktyviai prisidėtų prie būsimos valstybės saugumo.

Kada ateis visos tautos laukiama išsilaisvinimo valanda, nežinome ir negalime to žinoti. Gal dar turėsime pakankamai laiko ir labai pamažu tam pasiruošti. Tačiau, gali būti ir atvirkščiai. Todėl tvarkykimės taip, kad visada galėtume pasakyti: "Mes jau pasiruošę!"

KALĖDŲ ŠVENČIŲ IR NAUJŲJŲ METŲ PROGA KARYS SVEIKINA MIELUS SKAITYTOJUS, BENDRADARBIUS IR RĖMĖJUS.
LINKIME VISIEMS SVEIKATOS IR DARBINGŲ 1968 METŲ.

K.A.M. INTENDANTŪROS SKYRIAUS VALGYKLA

V. GRUDZINSKAS

1919 metais, tveriantis Lietuvos kariuomenei, į jos eiles suplaukė daug tūkstančių jaunimo. Kareiviai buvo maitinami kuopose. Pulkuose esantieji karininkai ir karo valdininkai, pradžioje, irgi maitinosi iš kareivių katilo, kek vėliau įsteigė karininkų valgyklas.

Sunkesnė padėtis susidarė Krašto Apsaugos ministerijos ir jos įstaigų karininkams. Kauno mieste privačių valgyklų nebuvo. Daugumas karininkų ir karo valdininkų buvo jauni, nevedę žmonės; jiems, pilna to žodžio prasme, teko pusbadžiu gyventi. Kr. Aps. ministerio įsakymu visi karininkai ir k.v. gaudavo kareivio maisto davinį sausais produktais. Tačiau, kur juos išvirti, ne kiekvienam pavykdavo išspręsti.

1919 m. vidurvasaryje, Intendantūros dalies viršininko, teisininko ir karo valdininko Juozo Grigaičio (vėliau teismo generolo) iniciatyva buvo sukviesti K. A. M. įstaigų atstovai pasitarti, kaip išspręsti karininkų ir k.v. maitinimosi klausimą. Pasitarime buvo vieningai nutarta, kad reikalinga steigti kooperatiniais pagrindais valgyklą. Tuo reikalu rūpintis buvo išrinkta organizacinė komisija. Kr. Aps. ministeris šiam sumanymui pritarė. Organizacinė komisija Kauno miesto savivaldybėje gavo orderį užimti patalpas Laisvės Alėjoje Nr. 34. Iš Kauno miesto savivaldybės sandėlių buvo gauti reikalingiausi baldai, kur tai buvo nupirkti indai, peiliai, šakutės, šaukštai, pasamdyti virėjai ir padavėjos ir valgykla pradėjo veikti. Pagal patvirtintą valgyklos statutą, kiekvienas valgyklos narys turėjo įnešti nedidelį įnašą pinigais, rodos 100 markių ir, be to, pervesti valgyklai savo kareivio davinį, gaunamą iš K.A.M. Valgyklos nariai išsirinko iš savo tarpo valdybą, kuri kasmet būdavo perrenkama. Revizijos darbą vykdė intendanto paskirta revizijos komisija. Valgykla turėjo apie 150-200 narių — valgytojų.

Pradžioje valgiai buvo gaminami iš gaunamo kareivio davinio; kiek vėliau, atsiradus rinkoje maisto produktų, buvo papildomai jų daperkama maistui pagerinti.

Ypatingai svarbų vaidmenį valgykla atliko 1919 m. rugsėjo - 1920 m. kovo mėn. laikotarpyje, kuomet karininkai ir karo valdininkai negavo 3-4 mėn. algos ir neturėjo galimybės net už valgį apmokėti. Valgykla visus karininkus kreditavo ir už maistą buvo atsilyginta algas gavus.

Šiek tiek susitvarkius Lietuvos ūkiniam gyvenimui, atsiradus rinkoje nemaža maisto produktų, Kaune pradėjo steigtis privačios valgyklos, kurios atitraukdavo nemaža valgytojų. Be to, jaunieji karininkai ir k.v. vedė žmonas, tvarkė šeimyninį gyvenimą ir ėmė maitintis namie.

Įvedus nuo 1922 m. rugsėjo 1 d. pastovią Lito valiutą, visi Lietuvos gyventojai, jų skaičiuje ir karininkai, pasijuto turtingesni, todėl 1923 m. valgytojų skaičius labai žymiai sumažėjo. Ypatingai valgytojų skaičius sumažėjo 1924 m., kai Intendantūra buvo iškelta iš Laisvės Alėjos Nr. 16 (prie Įgulos bažnyčios) į Šančius, į 3-čio artilerijos pulko kareivines. Likosi tik apie 20 valgytojų, kurie iš apyvartos nebepajėgė sumokėti einamų išlaidų — buto nuomą, samdomo personalo algas ir pan. Kilo sumanymas valgyklą likviduoti. Kauno įgulos karininkų ir karo valdininkų tarpe buvo nemažas skaičius universitete besimokančių studentų. Kas tai iš jų pasiūlė, kad valgyklą perduoti universiteto Lietuvių Studentų Susišelpimo Draugijai. Tam sumanymui pritarė kariuomenės intendantas ir Kr.Aps. ministeris. Buvo pavesta valgyklos valdybai tartis su LSSD valdyba dėl sąlygų valgyklą perduoti.

Abi valdybos sutarė: 1) Valgyklą perduoti L.S.S. Draugijai, nemokamai perduodant patalpas ir visą inventorių — baldus, indus ir kita, o už esamus perdavimo dieną produktus apmokant rinkos kaina. 2) LSSD perima visą valgykloje dirbantį personalą, Intendantūros valgyklai nemokant personalui kompensacijų už atleidimą. 3) Visi valgantieji valgykloje karininkai turi teisę liktis valgykloje valgyti tomis pat teisėmis kaip ir studentai.

Valgyklos narių susirinkimas su šiomis sąlygomis sutiko.

Krašto Apsaugos ministeriui patvirtinus perdavimo sąlygas, valgykla vėlai, 1924 metų rudenį, buvo perduota Lietuvos Universiteto Lietuvių Studentų Susišelpimo Draugijai. Likusieji nuo valgyklos veiklos pinigai, apie 2000 litų, buvo atiduoti Ekonominei Karių Bendrovei Kaune kapitalui padidinti.

(**Past.** Šį rašinį autorius atsiuntė KARIO redakcijai prieš pat savo nelauktą ir perankstyvą mirtį.)

Prašome susipažinti!

Kaip buvo skelbta ir norėta praeitų metų pabaigoje suorganizuoti suvažiavimą, kuriame turėjo dalyvauti visi dar gyvi išlikę 1918-19 metų žygio "išlaisvinti Lietuvą" dalyviai, kovęsi bolševikinės kariuomenės eilėse prieš atsikūrusios Lietuvos kariuomenę, tai toks suvažiavimas tada neįvyko. Bet jis įvyko Vilniuje š.m. pavasarį, iniciatyvą paėmus buvusiems "16-tos lietuviškosios divizijos" kariams, o kaip priedą pridėjus ir tuos gyvus likusius 1919 m. ir kitus "veteranus".

Okupuotos Lietuvos komunistinė spauda su pasigardžiavimu aprašinėjo tą suvažiavimą ir dėjo jo nuotraukas. Štai, čia parodyta nuotrauka, kurioje matome žygiuojančius parado priekyje nuo Tauro kalno į Vilniaus vidurmiestį tuos "veteranus", apsikabinėjusius krūtines sovietiniais medaliais, kad net nuo jų svorio palinkę į priekį ir lydimus raudonų vėliavų. (įdomu, ar tie nuo raudonųjų medalių svorio palinkę generolai tarp gausybės sovietinių medalių turi prisisegę ir garbingai užsitarnautus Nepriklausomos Lietuvos laikais medalius, kuriais jų nevienas buvo tada apdovanotas, ar juos nusviedė į šiukšlyną kartu su savo buvusia praeitimi?...)

Parado priekyje žygiuoja buvę garbingos Nepriklausomos Lietuvos kariuomenės karininkai Vincas Karvelis ir Adolfas Urbšas, "užmiršę praeitį" ir nuėję priešui tarnauti, buvęs susovietintos Lietuvos kariuomenės vyriausias politrukas "atsargos papulkininkis" Feliksas Bieliauskas, generolas Macijauskas ir mums iki šiol negirdėtas "generolas majoras" J. Žiburkus. Tik po šių, "savo likimą su liaudimi susiejusių buvusių senosios Lietuvos kariuomenės karininkų, degusių noru prisidėti prie visos tarybinės liaudies ir jos sąjungininkų kovos prieš nuožmų priešą" veteranų (sovietinės lietuvių spaudos išsireiškimai), buvo paleisti žygiuotėn dar gyvi išlikę "1918-1919 metų lietuviškų Raudonosios Armijos pulkų kariai" (ar daug tokių bėra likę?), buvusieji partizanai (žinoma, paskutiniojo karo raudonpartizaniai) ir "Ispanijos pilietinio karo internacionalinės brigados kovotojai". Žygiuotojai, kartu su Maironiu (ir nesigėdyk tu man cituoti "fašistinį ir religinį" atgimstančios Lietuvos dainių!), pamatę "Antai, pažvelk! Tai Vilniaus rūmai dunksо tarp kalnų plačiai!", nužygiavę pakalnėn į miestą ir vėl įkopę į Antakalnį, kur karių kapinėse pagerbę "kritusių didvyrių atminimą" (tose kapinėse, kaip žinoma, palaidoti daugelis paskutiniojo karo metu žuvusių bolševikų karių, kovojusių su vokiečiais užimant Vilnių).

Generolus Karvelį, Urbšą ir Macijauską mes gerai žinome ir nėra ko čia apie juos kalbėti (išskyrus J. Žiburkų). Apgailėtinas tų vyrų kelias yra ta prasme, kad jie mus, jaunus kareivėlius, kažkada, per savo parašytus statutus, ar stovėdami vadovaujančiuose Lietuvos kariuomenės postuose, švietė ir kalė į galvas, kad, jeigu reikėtų, už tėvynę nesigailėtume paaukoti net savo gyvybių. Tuo tarpu, kai jie patys, turėdami šviesti pavyzdžiu kitiems, prisiekę ginti tėvynę nuo bet kokių priešų ir iškilmingai pasižadėjo gautus kardus "be reikalo nepakelti ir be garbės nenuleisti", tuo metu, kai jų bendrabroliai karininkai, okupanto buvo surinkti ir išgabenti Sibiran "perauklėjimui", kur dauguma dingo be žinios ir ar iki šiol "tebeauklėjami" neaprėpiamose tundrose, kai kiti gi, metę okupantą ir jo kariuomenę, išėjo vadovauti garbingoms partizanų kovoms į miškus ir į bunkerius, šie negarbingai pasielgę kariai, apsikarstę okupanto dovanotomis "blekėmis" ir įsivilkę į priešo "duosniai" duotas uniformas, negarbingai "nuleido savo kardus" ir vis dar tebedrįsta vaizduoti didvyrius.

Gi apie "papulkininkį" Feliksą Bieliauską (toks laipsnis laisvos Lietuvos kariuomenėje nebuvo žinomas) ir apie jo nueitą kelią galime pasisemti žinių iš okupuotoje Lietuvoje išleistos "Mažosios Lietuviškosios Tarybinės Enciklopedijos" (Vilnius, 1966 m.), kur, tarp kitko, randame, kad jis gimė 1914 m. vasario 13 d. Mažiškės km., Šakių aps. Buvo bemokslis ir dirbo kaip stalius. Apie 1932 m. persikėlė į Kauną, kur lankė suaugu-

Iš k.: buvę Lietuvos kariuomenės karininkai V. Karvelis ir J. Urbšas, vidury ir dešiniau — komunistai F. Bieliauskas, J. Macijauskas ir J. Žiburkus, Sovietų agentai pavergtoje Lietuvoje.

PASKALBĖJIMAS SU VIETNAMO KARO DIDVYRIU

Walteris Sabaliauskas Vietname

Daug lietuvių tarnauja JAV kariuomenėje. Vieni įstoja savanoriais, kiti pašaukti atlikti karinę prievolę. Daugiau kaip 20 lietuvių jau yra žuvę nuo komunistų kulkų Vietname, daug yra sužeistų.

Nesenai grįžo iš P. Vietnamo pasižymėjęs lietuvis, viršila Walteris Sabaliauskas, su kuriuo teko kalbėtis:

— Iš kur esate kilęs ir kada įstojote į JAV armiją?

— Kartu su tėveliais atvykau į Ameriką būdamas vos 10 metų amžiaus, kilimo esu iš Tytuvėnų. Čikagoje išėjau pradžios mokslus ir De Lassalle augštesniąją mokyklą. 1941 įstojau savanoriu į armiją, į parašiutininkus. Apmokymą išėjau savo dalinyje, Havajuose. Su pirmais daliniais atsiradau Guadalcanalo saloje, Pacifike. Per visą II Pasaulinį karą, teko kovoti iš salos į salą. Buvau N. Kaledonijoje, Filipinuose ir kitur. Laimė lėmė, kare nebuvau nei kartą sužeistas.

— Kai II Pasaulinis karas baigėsi, kur tada tarnavote?

— Grįžau į Čikagą į 5 armijos vyriausią štabą. Ten išbuvau iki Korėjos karo pradžios. Gavau pranešimą, kad esu paskirtas į 25 pėst. diviziją, kuri jau buvo ruošiama į Korėjos frontą. Korėjoje buvau du kartu sužeistas, už pasižymėjimą gavau Bronz Star medalį. Pasibaigus karui grįžau į JAV Fort Brag, N. Carolinoje; ten išbuvau iki 1959 m. V. Vokietijoje išbuvau iki 1963 m. Ten teko susitikti daug lietuvių pabėgėlių, kurie dirbo vokiečių fabrikuose.

1963 m. pabaigoj išvykau į P. Vietnamą, kur išbuvau iki 1965 m. Kai užvirė Dominikonų Respublikos krizė, mūsų dalinys atsirado pirmutinis Santo Domingo mieste. Maištininkams aprimus, mūsų dalinys buvo išsiųstas vėl į P. Vietnamą. Ten, bekovojant su vietkongo partizanais, buvau du kartu sužeistas: pirmą kartą į rankas, kitą kartą į dešinę koją. Tačiau, laimei, tas nepakenkė mano tarnybai ir pasveikęs toliau kovojau.

— Teko girdėti, kad buvote apsupti Š. Vietnamo reguliarios kariuomenės.

— Taip, mes vykdėme priešo persekiojimo uždavinį, nusileidome ant vienos augštumos, kur buvo įsitvirtinę Š. Vietnamo kariuomenės daliniai. Tris dienas ir tris naktis ėjo kovos. Mūsų vadas, kpt. Carpenteris, davė įsakymą bombarduoti tas priešo linijas kurios buvo arti mūsų, nežiūrint, kad ir kas iš mūsų žūtų. Tas ir buvo padaryta; priešas labai nukentėjo, nors ir mūsų draugų kaikas žuvo, tačiau, didelė dalis mūsų tapo išgelbėta. Vienu metu ryšis su baze buvo nutrūkęs, net 6 valandas nieko nežinojom kas bus, tik ryšį atgavus, ir priešui mažiau bepuolant, pamažu apleidome kautynių lauką helikopteriais. Virš 20 Š. Vietnamo karių buvo nušauta. Jie buvo gerai ginkluoti — daugiausia Sovietų Rusijoje ir Raud. Kinijoje gamintais ginklais.

— Kokias priemones JAV kariuomenė naudoja Vietnamo kare?

— Daugiausia helikopterius, kiti pėsti žygiuoja, treti vikšriniais šarvuočiais, arčiau kelių net tankais važiuoja, laiveliais plaukia. Ilgesnei operacijai, būdavome nuleidžiami parašiutais, arba helikopteriais ir išbūdavome net kelias dienas, kol vėl sugrįždavome į bazę. Kova su Vietkongo partizanais yra labai sunki. Jie visus kelius žino, o mes tik žemėlapiais vadovaujamės. Žiauru yra kariauti džiunglėse, kur patekus, net dienos metu, saulės nematyti.

— Tamstai teko ilgai stebėti Pietų Vietnamo gyventojų nuotaikas. Kaip jie atsiliepia apie Ameriką ir jos karius, bei patį karą?

---

siems gimnaziją, kartu įsijungdamas į slaptą komunistinę veiklą. Kaip "drąsuolis" — organizavo protesto streikus dėl kairiųjų profsąjungų uždarymo ir ėjo įvairias svarbias pareigas komunistinėje pogrindžio organizacijoje. Už šitą kurmio darbą 1934 m. buvo suimtas ir kalintas IX forte. Paleistas iš kalėjimo, movė į Sov. Sąjungą, kur 1934-35 m. Maskvoje lankė partinę komunistų vadovų mokyklą (ne kokią kitą!). Slaptai grįžęs iš tos "mokyklos" ir prisidengdamas kitomis pavardėmis, rašinėjo į kom. spaudą agitacinius straipsnius, o 1935 m. buvo vienas iš svarbiausių agitatorių Prienų, Raudonės, Veliuonos, Seredžiaus, Čekiškės ir Lapių apylinkėse, organizuojant kaimiečių streikus ir bruzdėjimą prieš vyriausybę. Už šitokį perdidelį "stropumą" vėl pakliuvo į policijos rankas ir 1936 m. buvo nuteistas 8 metams sunkiųjų darbų kalėjimo. Bausmę atlikinėjo Kauno ir Šiaulių kalėjimuose. 1940 m., bolševikams okupavus Lietuvą, tuoj buvo paleistas iš kalėjimo ir paskirtas vadovauti Lietuvos komjaunimui. Prasidėjus karui su vokiečiais, žinoma, jis jų nelaukė, ir pasitraukė kartu su okupantu į Rusiją. Suorganizavus "16-tą lietuvišką diviziją", Bieliauskas buvo paskirtas tos divizijos vyriausiu politruku. Karui pasibaigus, jis tuoj buvo paskirtas ir ėjo įvairias svarbias komunistines pareigas Kaune ir Vilniuje. Nežiūrint to, kad jis buvo buvęs net vyriausiu politruku, vistik partija rado, kad tebėra mažamokslis ir todėl jį vėl pasiuntė į Maskvą, kur 1957 m. baigė "Aukštąją partinę mokyklą". Dabar jau, kaip "pilnai išsilavinęs ir visokioms pareigoms tinkamas", jis vėl stovi pirmaujančiuose postuose ir uoliai prisideda prie okupuoto krašto smaugimo, paskutiniu metu eidamas "valstybinio spaudos komiteto pirmininko" pareigas (atseit, dabar jis yra okupuotoje Lietuvoje vyriausias cenzorius).

A. Beržinis

— Ūkininkai, darbo žmonės, valdžios tarnautojai, labai giliai supranta JAV karinę ir materialinę pagalbą ir eina kartu išvien. 70% P. Vietnamo gyventojų pritaria JAV politikai ir dėkingi už pagalbą.

— Ar ko trūksta JAV kariams ir kaip jie ginkluoti?

— JAV kariuomenė P. Vietname yra apginkluota geriausiai ir naujausiais ginklais. Per visą išbūtą laiką, neteko girdėti jokių nusiskundimų. Maistas geras, ginklai puikūs, tik kariai prašo, kad būtų palaikoma tampresnis ryšis su namiškiais laiškais. Jiems frontuose yra didelis džiaugsmas sulaukti iš tėvelių, brolių, mylimųjų ir draugų laiškų! Jiems, gi, kartais sunku parašyti, žinant kokiose sąlygose jie gyvena.

— Teko Tamstai susitikti frontuose lietuvių?

— Taip, jų buvo ir mūsų dalinyje. Susižinodavome iš pavardžių. Miela būdavo pasikalbėti, atrodo lyg vienos šeimos broliai būtume.

— Kaip jaučiasi JAV kariai ir kokia jų moralė?

— JAV kariai, jaunuoliai, drąsūs, energingi, ištikimai vykdo savo vadų paskirtas pareigas. Jų moralė yra augšta ir jie giliai supranta kovos prasmę.

— Kodėl P. Vietname dažnai pasitaiko, kad JAV lėktuvai bombarduoja savo karių linijas?

— Tai atsitinka dėl per didelio nuotolio, augštumo ir oro sąlygų. Pasitaiko vėjas, oro duobės ir taip nukreipia lėktuvų bombas į šalį.

— Kokios Tamstos pareigos būdavo dalinyje?

— Mano pareigos buvo sunkios: valdyti 900 karių dalinį, juos vesti į uždavinius ir kovoti su priešu, perduoti vyresniųjų įsakymus.

— Kokiais medaliais esate apdovanotas?

— Medalius gavau tik po sunkių uždavinių. Juos JAV karys gauna tik atlikęs pareigas ir parodęs drasą bei sugebėjimą. Man buvo įteikti Distinguished Service Cross, Silver Star, Bronz Star 4 kartus, Medal of Merrit 4 kartus ir Purple Heart 4 kartus.

— Ką Tamsta veiksite toliau?

— Jau ištarnavau 26 metus, teliko dar 4 metai ir tada — į pensiją. Iki tol, netrukus išvykstu į JAV karinę Akademiją, West Point, N. Y., kur užimsiu instruktoriaus pareigas. Mokysiu kariūnus. Tas darbas man bus lengviausias, nes visą gyvenimą troškau pakliūti į West Pointą.

— Kaip jus pasitiko parvykus į JAV iš P. Vietnamo?

— Aš buvau nustebintas tokiu šiltu priėmimu. Vos tik mano šeima sužinojo, kad atvykstu į Palm Bay, tuoj visi sujudi pasitikti. Aerodrome sveikino meras D. Sykes, apskrities komisionierius Muldrew, o vakare, Port Malabar klube, įvyko iškilmingas sutikimas, kur buvo įteikti pagerbimo ženklai. Gavau daug telegramų. Aerodrome su orkestru pasitiko policijos garbės sargyba, o klube veteranai nuoširdžiai sveikino, dalyvaujant keliems šimtams žmonių. Spalių 8 d. Melbureno laikraštis "Sunday Times" pirmame puslapyje patalpino mūsų paveikslus ir pasikalbėjimą. Buvau sujaudintas atvykęs ir į Čikagą, kur trejų karų veteranai mane kuo nuoširdžiausiai pasveikino, o meras Daley atsiuntė telegramą. Kur tik keliauju visi reiškia man gilią pagarbą ir nuoširdžiai sveikina.

— Kaip žiūrite į Vietnamo karą, ar gerai, kad JAV ten kovoja?

— Taip. Mes turime padėti P. Vietnamo žmonėms, kurie tiki į demokratiją ir laisvą apsisprendimą valdytis. Mes visi turime atsiminti, kad JAV ir laisvė piligrimų buvo sunkiai sukurta. Tais principais JAV vadovauja ir laisvam pasauliui. Pažadai P. Vietnamui vykdomi ir jei jie nutrūktų, JAV netektų lygsvaros, nes komunistai siekia užimti netik Aziją, bet ir visą pasaulį. Jei būtų vykdoma Ženevos sutartis, karo ten nebūtų.

— Amerikoje dalis gyventojų eina prieš vedamą politiką ir Vietnamo karą.

— Tai visai maža žmonių grupelė, kuri kelią triukšmą. Visai nereikia į tai kreipti dėmesio. Juk JAV yra demokratija, už tuos laisvus judėjimus Amerika ir kovoja, kad apsaugotų asmens teises ir laisvę.

— Kaip greitai frontą pasiekia iš JAV siuntiniai ir laiškai?

— Iš Čikagos gaudavome oro paštu per 4 dienas ir laiškus ir siuntinius. Paprasti laiškai eina dvi-tris savaites. Laiškai yra laukiami. Kariai skaito "Army Times" ir "Stars and Stripes" — tai kariniai laikraščiai. Jie pilnai žino, kas dedasi pasaulyje. Tas jiems palengvina sunkioje kovoje.

Tuo viršila Walteris Sabaliauskas baigė mudviejų pasikalbėjimą.

Linkime gerbiamam P. Vietnamo kovos didvyriui sekmės baigti karinę tarnybą, taip pat sveikatos jo šeimai ir motinėlei, kuri širdyje džiaugiasi turėdama tokį garbingą sūnų.

Balys Brazdžionis

MIELI LIETUVIAI KARIAI,
MIELI RAMOVĖNAI!

Artėja 1968 metai. Minėsime 50 metų Lietuvos valstybės nepriklausomybės atkūrimo sukaktį. Sukakties metais turėtų būti prisiminti ir tinkamai pagerbti mūsų kariai, kurie ginklu ir savo kraujo auka iškovojo tautai laisvę. Lietuviai kariai išeivijoje, turime pasirūpinti, kad sukakties metais toji kario auka būtų iškelta, įvertinta bei pagerbta tiek mūsų spaudoje, tiek minėjimo susirinkimuose. Prasmingiausiai paminėsime ir pagerbsime visus mūsų karius, galvas paguldžiusius ant tautos laisvės aukuro, sutelkdami Nežinomo Lietuvos Kario Įnašan Lietuvių Fonde $5,000 iki 1968 jubilėjinių metų pabaigos.

Visi ramovėnai ir kariai, nepriklausą LVS Ramovei, kviečiami paaukoti bent po $10 į Nežinomo Lietuvos Kario Įnašą LF. Nepamirškime, kas mes su šia, nors ir nedidele, auka prisidėsime prie lietuvybės išlaikymo mūsų tautos priaugančiose kartose, iš kurių turės išaugti ir būsimieji Lietuvos kariai — laisvės kovotojai. Aukas galima siųsti tiesiog Lietuvių Fondui, Nežinomo Lietuvos Kario Įnašan šiuo adresu: 6643 So. Maplewood Ave., Chicago, Ill. 60629 U.S.A. arba per LVS Ramovės iždininką Juozą Repšį: 7131 So. Richmond St., Chicago, Ill. 60629, USA. Ant čekio ar money orderio užrašyti: Pay to the Lithuanian Foundation. Šiuo metu šiame įnaše yra $540.00.

A. Rėklaitis

Lietuvių Veteranų Sąjungos "Ramovė" Centro Valdybos

BENDRARAŠTIS Nr. 86

Čikaga, 1967 m. spalių mėn. 15 d.
Liečia:

LIETUVOS GINKLUOTŲ JĖGŲ ATKŪRIMO 50 METŲ SUKAKTIES MINĖJIMĄ: 1. Pagrindinį minėjimą, rengiamą 1968 m. lapkričio mėn. Čikagoje; 2. Minėjimus LVS "Ramovė" skyriuose 1967 - 1970 m.

1967.I.14-15 d.d. New Yorke, VLIK'o sukviestoje mūsų politinių veiksnių, diplomatų ir LBendruomenės atstovų konferencijoje buvo nutarta:

a. 1968 metus laikyti ir vadinti LIETUVOS LAISVĖS KOVŲ metais.

b. Tais metais atlikti ištisą eilę veiksmų tarptautinėje plotmėje ir išeivijos bendruomenėje.

c. Šio nutarimo pasekoje rengiama: 1967.XI.24-26 JAV ir Kanados Lietuvių Kultūros Kongresas; 1968.VI.28 - 30 Lietuvių Kongresas Washingtone (ALT'o nut.); 1968.VII.7 Tautinių Šokių Šventė Čikagoje; 1968.IX.31-IX.2 Pasaulio Lietuvių Bendruomenės Seimas New Yorke.

LVS "Ramovė" Centro valdyba mano, kad iki šiol paskelbta veikimo programa nevisai pateisina Kovos Metų vardą. Mes, ramovėnai—kariai, kovą su mūsų dabarties priešu, suprantame tiesiogine prasme. Kongresais, seimais ir dainomis bei minėjimais ir panašiai, priešo nenugalėsime, jo iš savo krašto neišvysime. C. v-bos nuomone, reikia galimai prasmingiau atžymėti ir paminėti svarbą 1918 m. atsiradusio tautoje pasiryžimo, nesigailint kraujo ir gyvybės aukų, žūt būt, tapti laisva. Ir dabar, tokio pasiryžimo dvasia mumyse turi būti palaikoma ir ateinančiose kartose ugdoma.

Šia prasme 1967, 1968, 1969 ir 1970 m. tektų patiems prisiminti ir kitiems, rengiamais prasmingais minėjimais, priminti, šiuos tautai likiminiai svarbius įvykius:

1. Reikšmingą 200 delegatų nutarimą Vilniaus Konferencijoje;

2. Vasario 16-ios Akto paskelbimą;

3. Tautos ginkluotų jėgų atkūrimą;

4. Vasario 16-ios Akto įgyvendinimą: a. Išvijimą ginklu iš mūsų žemės agresingų Maskvos užpuolikų — nuo Nemuno, Alytaus, už Dauguvos ir Kalkūnų; b. Trijų dienų mūšyje nugalėjimą reakcingo įsibrovėlio, taip vadinamo, Bermonto-Avalovo korpo, ties Radviliškiu; c. Sunkias, kruvinas, nuostolingas ir ilgai užtrukusias. Antantei įsikišus nutrauktas, kovas su lenkais Suvalkijoje, ties Širvintais ir Giedraičiais.

Tai būtų mums įprastas būdas, praeities karinius įvykius paminėti, iškelti tautos pasiryžimą, bei jos laisvės troškimo dvasią ir pasigirti laimėjimais.

MINĖJIMŲ ORGANIZAVIMAS

Minėjimus ruoštų: **Pagrindinį minėjimą** 1968 m. lapkričio mėn. Čikagoje — LVS "Ramovės" Centro valdyba, kartu su Čikagos skyriumi. **Atskirose vietovėse** — LVS "Ramovės" skyriai.

1968 m. minėjimai rengiami ypatingai iškilmingai; 1967, 1969 ir 1970 m. — tradiciniai, nusistovėjusia tvarka.

Čikagoje numatomo pagrindinio minėjimo programa skelbiama skyriams žinoti ir savo rengiamuose minėjimuose turiniu derintis:

I. **Pamaldos už žuvusius kovose** dėl Lietuvos laisvės ir laisvės susigrąžinimo intencija. Atnašauja ir atatinkamą pamokslą pasako galimai iškilesnis kunigas. Pageidaujama, buvęs mūsų kariuomenės kapelionas.

II. **Iškilmės prie žuvusių Dėl Lietuvos Laisvės paminklo.** Vainiko padėjimas su, iš Lietuvos slaptais keliais gautu, Vytauto Kryžiaus ordeno kaspinu. Kur nėra panašaus paminklo, ar paminklinės lentos, skyrius pasirūpina tokią lentą, iki 1968 m. lapkričio mėn., prie lietuvių parapijos bažnyčios ar tautinių namų įrengti.

III. **Akademinė dalis.** Paskaita išryškinanti ginkluotos jėgos reikšmę Lietuvos nepriklausomą valstybę atstatant. Supažindinimas visuomenės su LVS "Ramovės" tikslais ir veikla.

IV. **Pobūvis - vaišės.** Po minėjimo, vakare, planuojama, kviestiems svečiams ir sąjungos nariams, bei jų šeimoms, surengti priėmimą, su tam tikra programa. Demonstruojama filma iš Lietuvos kariuomenės praeities ir LVS "Ramovės" gyvenimo, bei veiklos.

Jei iki to meto bus išspausdinta 1918-1920 m. Lietuvos Laisvės Kovų Istorija, minėjimo akademinės dalies metu ji bus viešai visuomenei pristatyta ir tą dieną pradedama platinti.

Kalbamam minėjimui Čikagoje suorganizuoti ir pravesti bus kviečiamos talkon artimos ir giminingos mums kariams organizacijos. Į minėjimo iškilmes bus kviečiama visa lietuviškoji visuomenė, o ypatingai — Lietuvos Laisvės Kovų invalidai, kūrėjai-savanoriai, Laisvės Kovų dalyviai, lietuviai kariai Korėjos, Vietnano ir kitų karų dalyviai, skautai, ateitininkai ir akademinis jaunimas.

Taip pat bus kviečiami mūsų politinių veiksnių atstovai, diplomatai, sąjungos garbės nariai ir veikiančios organizacijos. Mums draugingų, bei kaimyninių tautų karių—veteranų, veiksnių ir jų organizacijų atstovai: k.a. latvių, estų, ukrainiečių. Galimai suomių, vengrų ir gudų, nes gudų kuopos greta mūsų kovojo Lietuvos kariuomenės sudėtyje, kovose prieš bolševikus.

V. **LVS "Ramovės" skyrių atstovų susirinkimas - suvažiavimas.** Kad pagrindinis mūsų Sąjungos rengiamas minėjimas būtų dar prasmingesnis, sustiprintų tarpusavio ryšius ir veiklą, galvojama sušaukti statutinį LVS "Ramovė" veikiančių skyrių atstovų susirinkimą — savaitgalio dviejų dienų suvažiavimą, Čikagoje. Jo tikslas — išspręsti statute numatytus, įvykusių rajoninių skyrių suvažiavimų ir Centro valdybos jau iškeltus ar keltinus klausimus.

Ryšium su tuo Sąjungos skyriai, per savo valdybas, iki **š.m. gruodžio mėn. 31 d.** prašomi:

1. Patiekti bendrų minčių—sugestijų dėl 1968 m. minėjimo atžymėjimo būdų.

2. Pasisakyti dėl sumanymo kviesti skyrių atstovų 2-jų dienų susirinkimą.

3. Jei kalbamam susirinkimui pritariama, siūlyti: a) Kokius reikalus bei klausimus reiktų svarstyti ir išspręsti. Kuria prasme — patiekti savo pasiūlymus sprendimams. b) Kiek skyriaus atstovų ir narių 1968 m. lapkričio mėn. gale, dviem dienom, galėtų atvykti į Čikagą.

Gavus iš skyrių atsakymus, vadovaujantis bendra Sąjungos skyrių nuomone, CV pradės kalbamo susirinkimo — suvažiavimo organizavimo ir darbotvarkės sudarymo paruošiamuosius darbus.

VI. **Lietuvių Fondas — Nežinomo Kario Įnašas.** Ryšium su ginkluotų jėgų atkūrimo 50-ties metų sukakties minėjimu, savo laiku ramovėnas, Lietuvių Fondo pareigūnas, kreipėsi į CV su pasiūlymu, kad LVS "Ramovė", pagerbdama prieš 50 metų kovose žuvusius Lietuvos karius, sutelktų $5000 ir juos įneštų į Lietuvių Fondą "Nežinomo Kario" sąskaiton.

Kadangi tai yra stambus piniginis įsipareigojimas, CV šį klausimą be skyrių pritarimo nesiėmė spręsti. Tačiau šis reikalas jau buvo paskelbtas spaudoje, nurodant, kad LVS "Ramovė" yra apsiėmusi tokią sumą sukelti, ir tuo Sąjunga tapo pastatyta prieš įvykusį faktą.

(nukelta į 316 psl.)

Redaguoja —
Š. P. Petrušaitis
1561 Holmes Ave.,
Racine, Wisc.

TREMTIES TRIMITAS

TEBŪNIE LINKSMOS ŠV. KALĖDOS IR NAUJIEJI 1968 METAI TEATNEŠA LAIMĘ SESĖMS ŠAULĖMS IR BROLIAMS ŠAULIAMS, JŲ ŠEIMOMS, ŠAULIŠKOS IDEJOS RĖMĖJAMS IR VISIEMS LIETUVIAMS, KURIE SIEKIA LIETUVAI LAISVĖS!

Lietuvos šaulių S-gos Tremtyje naujoji Centro valdyba. Iš k. į d. sėdi šauliai: Ant. Gintneris — II-sis vicepirm. ir informacijos vad., kun. J. Borevičius, SJ — tautinės kultūros sk. ved., Vl. Išganaitis — S-gos pirm., gen. K. Musteikis — garbės narys, P. Petrušaitis — I-sis vicepirm. Stovi: St. Bernatavičius — sporto ir šaudymo vad., Vyt. Bilitavičius — jaunimo vad., Myk. Maksvytis — jūrų šaulių sk. ved., J. Grybauskas — narys, inž. Vyt. Galvydis — garbės teismo kand. ir K. Žilėnas — iždininkas. Nuotraukoje nėra garbės narių — Al. Mantauto, Sof. Mantautienės ir R. Skipičio, K. Kodatienės — moterų šaulių vadovės, inž. J. Preikšaičio — įgaliotinio Kanados šaulių reikalams ir Em. Petrauskaitės — "Šaulės Tremtyje" redaktorės. Nuotr. V. Noreikos

IŠ MŪSŲ VEIKLOS

IV-sis Visuotinas Atstovų Suvažiavimas S-gos pirmininku išrinko š. Vladą Išganaitį. Kiti išrinktieji CV nariai pareigomis pasiskirstė 1967.X. 22 d. posėdyje sekančiai: š. P. Petrušaitis — I-sis vicepirmininkas, "Tremties Trimito" redaktorius ir l.e. sekretoriaus pareigas; š. Ant. Gintneris — II-sis vicepirmininkas ir spaudos bei informacijos vadovas; š. K. Žilėnas — iždininkas, š. K. Kodatienė — šaulių moterų vadovė, š. J. Borevičius SJ — tautinės kultūros skyriaus vedėjas, š. Vyt. Bilitavičius — jaunimo vadovas, š. St. Bernatavičius — sporto ir šaudymo vadovas, š. M. Maksvytis — jūrų šaulių skyriaus vedėjas ir š. J. Grybauskas — narys.

Š. inž. J. Preikšaitis pakviestas į CV ir paskirtas jos įgaliotiniu Kanados šaulių reikalams.

Š. Em. Petrauskaitė pakviesta į CV ir sutiko toliau eiti "Šaulės Tremtyje" redaktorės pareigas.

Garbės Teismo pirmininku išrinktas š. Algirdas Budreckas, o jo nariais — š. Jonas Kubilius, SJ ir Marijonas Šnapštys.

Kontrolės Komisija liko ta pati: š. Br. Ambraziejus — pirm., š. Adolfas Jotka ir š. Anatolijus Kairys—nariai.

Išrinktas į CV Balys Pupalaigis pasitraukė iš CV ir Vytauto Didžiojo šaulių kuopos.

Prof. gen. Stasys Dirmantas, Lietuvos Šaulių S-gos garbės narys, įstojo į Vytauto Didžiojo šaulių kuopą. Dabar vėl turėsime penkis LŠST garbės narius, kurie yra nuolatiniai CV nariai.

S-gos garbės nariai Aleksandras ir Sofija Mantautai paaukojo 100 dol. Lietuvių Fondui, kad LŠST vardu būtų atidarytas NEŽINOMOJO ŠAULIO pradinis įnašas.

Taip pat jiedu į LF įrašė LŠS-gos Pradininką ir Šaulių Močiutę — Vladą ir Emiliją Pūtvius — su kitu 100 dol. įnašu.

CV nuoširdžiai dėkoja S-gos garbės nariams Al. ir Sof. Mantautams už reikšmingo pavyzdžio davimą ir kviečia visus šaulius šiuos simboliškus LF narystės įnašus didinti savo aukomis.

S-gos garbės narys R. Skipitis išleido antrą savo atsiminimų knygą "Nepriklausoma Lietuva". Knyga įdomi nežinomais epizodais, statistiniais duomenimis ir istorine medžiaga. Visi, kurie domisi laisvosios Lietuvos gyvenimo laikotarpiu turėtų ją perskaityti. Gaunama pas autorių: 5613 So. Emerald, Chicago, Ill. 60621 ir pas platintojus.

LŠST CV paskyrė 25 dol. auką JAV ir Kanados Lietuvių III-jo Kultūros Kongreso reikalams. DLK Kęstučio šaulių kuopa tam pačiam tikslui aukojo 10 dol.

ŠŽOT Lietuvių tautos šventės (rugsėjo mėn. 8 d.) proga už nuopelnus Lietuvai ir LŠST Šaulių Žvaigždės ordinu apdovanojo: š. Zuzanaą Arlauskaitę-Mikšienę — I-jo LK Stasio Butkaus š. kp., š. Antaniną Markuzienę — Vytauto Didžiojo š. kp. ir kun. Mykolą Vembrę iš Brocktono, Mass.; už nuopelnus LŠST Šaulių Žvaigždės medaliu: š. Vincą Bačėną ir š. Juozą Zavį — Vlado Pūtvio š. kp., š. Večislovą Brazą, š. Vytautą Bilitavičių ir š. Vidą Kivėnienę — Vytauto Didžiojo š. kp.

PAMINĖTAS KARIUOMENĖS ATSIKŪRIMAS

Lapkričio mėn. 19 d. DLK Kęstučio šaulių kuopa suruošė pobūvį, kuriame paminėtos Lietuvos kariuomenės 49-sios atsikūrimo metinės, pradėtos šeštadienį pamaldomis šv. Kazimiero bažnyčioje už žuvusius dėl Lietuvos laisvės.

Pobūvį trumpu žodžiu atidarė kuopos pirm. š. P. Petrušaitis. Kun. P. Činikas, MIC, pakvietė susikaupimo momentu pagerbti paaukojusius savo gyvybes dėl Lietuvos laisvės ir po to sukalbėjo maldą prieš valgį.

Vakarienės metu kalbėjo LB centro valdybos pirm. inž. Br. Nainys. Jis savo paskaitoje pabrėžė, kad kario užduotys, ypač kiek jos liečia buvusius karius, dabar esančius išeivijoje, pasikeitė. Turime būti moderniais kariais, suprantančiais priešo kėslus ir norinčiais kariauti. Ne šautuvais ir granatomis turime remtis šiandieninėse grumtynėse, bet tvirta valia, nepalaužiamu ryžtu ir lietuviškos kultūros bei politinės vienybės palaikymu. Reikia siekti ryšių su pavergta tauta, tačiau griežtai atmestini paties okupanto ar jo tarnų apgaulingi tarpininkavimai.

Š. Vl. Skirmuntas papasakojo linksmesnių nuotykių iš kariuomenės gyvenimo Nepriklausomybės kovų metu.

Sav.-kūrėjas Ignas Paukštelis prisiminė pirmąsias savanoriavimo dienas ir Klaipėdos sukilimą, kuriame taip pat dalyvavo.

Pobūvis, kuriame dalyvavo apie 50 asmenų, praėjo pakilioje ir šeimyniškoje nuotaikoje, lyg kad būtų didelės lietuviškos šeimos šventė. Jo šeimininkais buvo — š. Emilija Kleinotienė ir š. Vl. Vilcinas. Pravedė š. Z. Lukauskas. **P. P.**

Lietuvoje mirus

MARIJONAI PETRUŠAITIENEI

jos sūnui, LŠST C. V-bos Nariui, Vicepirmininkui Petrui ir marčiai Stasei PETRUŠAIČIAMS, reiškiame gilią užuojautą.

LŠST Centro Valdyba

LŠST Centro V-bos Vice-pirmininkui ir "Tremties Trimito" Redaktoriui šauliui P. PETRUŠAIČIUI ir jojo šeimai dėl jo motinos

a.a. MARIJONOS PETRUŠAITIENĖS

mirties Lietuvoje, reiškiame nuoširdžią užuojautą

Sofijos ir Aleksandro Mantautų šeima

Mielą Petrą Ausiejų ir šeimą, liūdinčius netekus brangios motinos

a.a. LIUCIJOS AUSIEJIENĖS,

nuoširdžiai užjaučia ir kartu liūdi

JONO VANAGAIČIO
KUOPOS ŠAULIAI

PETRĄ AUSIEJŲ, jo brangiai motinai

LIUCIJAI AUSIEJIENEI

Lietuvoje mirus, nuoširdžiai užjaučia

L. V. S. "RAMOVĖ"
Bostono skyrius

Šaulė Tremtyje

Redaguoja E. PETRAUSKAITĖ, 926 W. 52nd Street, Chicago, Ill. 60609

ŽINIOS IŠ ŠAULIŲ GYVENIMO

Iš CV aplinkraščio Nr. 12/67

II. Išrinktai CV pasiskirsčius pareigomis, š. K. Kodatienei vėl atiteko moterų šaulių vadovės pareigos.

VI. Šaulė Em. Petrauskaitė vėl pakviesta į CV ir paprašyta toliau eiti "Šaulės Tremtyje" redaktorės pareigas.

VIII. S-gos garbės nariai A. ir S. Mantautai paaukojo 100 dol. Lietuvių Fondui, kad LŠST vardu būtų atidarytas **Nežinomo Šaulio** pradinis įnašas. Taip pat jiedu į LF įrašė a.a. Vladą ir Emiliją Pūtvius su kitu 100 dol. įnašu. CV dėkoja S-gos nariams už reikšmingo pavyzdžio davimą ir kviečia visus šaulius šiuos simboliškus įnašus didinti savo aukomis.

IX. Šaulių Žvaigždės Ordinų Taryba Lietuvių Tautos šventės (rugsėjo 8) proga apdovanojo už nuopelnus Lietuvai ir LŠST Šaulių Žvaigždės ordinu: š. Z. Arlauskaitę-Mikšienę, I-jo LK St. Butkaus šaulių kuopos, š. A. Markuzienę ir š. A. Krulikauską — Vytauto Did. š. kuopos, kun. Mykolą Vembrę, iš Brocktono, Mass.; už nuopelnus LŠST — Šaulių Žvaigždės medaliu: š. V. Bačėną ir š. J. Zavį — Vl. Pūtvio šaulių kuopos, š. V. Brazą, š. V. Bilitavičių ir š. Vidą Kivėnienę — Vytauto Did. š. kuopos.

XII. CV ragina šaulius remti lietuvišką spaudą, ją skaitant ir platinant. Ypač remtini periodiniai leidiniai, kuriuose telpa šaulių skyriai. Žurnalas KARYS turi net du šaulių skyrius: "Šaulę Tremtyje" ir "Tremties Trimitą", todėl vertas ypatingo mūsų dėmesio.

Šaulių Atstovų suvažiavime, Čikagoje, kaip CV narės dalyvavo š. K. Kodatienė ir š. E. Petrauskaitė, ir sekančios kuopų atstovės: Vytauto Didžiojo kuopos (Čikaga) S. Petrauskienė, E. Genčiūvienė, St. Cecevičienė, A. Markuzienė ir G. Balsevičienė; L. K. Mindaugo š. kuopos (Montrealis) Julija Jukonienė; L. K. Kęstučio kuopos (Racine) Stasė Petrušaitienė ir Klaipėdos jūrų šaulių kuopos (Cicero) — Aldona Baukienė.

Vytauto Didžiojo šaulių kuopa, Čikagoje, sukaktuvinių metų — 50 m. nuo Lietuvos Nepr. atstatymo — proga, nutarė pastatyti S. Čiurlionienės parašytą dramą "Aušros sūnūs". Veikalo turinys iš knygnešių gyvenimo. Tos pačios kuopos meno ratelio šokių grupė, vadovaujama š. K. Petrausko, š.m. lapkričio 18 d. dalyvavo Kenošoje 30 tautų festivalyje.

IŠ MOTERŲ PASAULIO

Mirė a.a. dr. Paulina Kalvaitytė - Karvelienė

Š.m. lapkričio 15 d., po trumpos ligos Čikagoje mirė a.a. dr. P. Kalvaitytė - Karvelienė. Lietuvos Nepriklausomybės laikais daktarė buvo žinoma, kaip vienintėlė rentgenologė, turėjusi savo rentgeno kabinetą Kaune. Ji buvo labai įdomi ir turininga asmenybė ir mokslininkė, patekusi į Europos mokslų enciklopedijas, o taip pat žymi visuomenininkė, ypač kovojusi už moterų reikalus. Buvo Aboliucionistų draugijos pirmininkė, bendradarbiavo lietuvių spaudoje. Yra išleidusi pirmąjį tomą savo atsiminimų "Gyvenimo vingiais", o antrąjį tomą paliko rankraštyje.

Lietuvių delegaciją pasauliniame katalikių moterų kongrese š.m. spalio mėn. 4-8 d., Romoje, sudarė: prel. J. Balkūnas, vicepirm. G. Kaneb, valdybos atstovė unijoj Paryžiuje ir unijos biuro narė B. Šlepetytė-Venckuvienė, Kanados Liet. Katalikių Mot. draugijos centro valdybos atstovė A. Sungailienė ir Amerikos LKM sąjungos atstovės — M. Mineiko ir U. Rastenienė. Kongreso tema buvo "Moterys — naujos žmonijos formuotojos naujame pasaulyje". Kongreso atidaryme visų pavergtųjų tautų vardu kalbėjo B. Šlepetytė-Venckuvienė.

Moterų teisių lygybės deklaracija

"... JT Ūkio ir Socialinės Tarybos Moterų statuso komisija parengė deklaracijos projektą dėl moterims taikomos diskriminacijos pašalinimo ir pateikė jį svarstyti šių metų gen. asamblejos sesijai. Tai tikra žmoniškumo deklaracija..." Ilgas dar kelias iki pilnos moterų teisių lygybės. Gal tik nežymūs priekaištai tektų V Europai, bet dar daug darbo toj srity Afrikoje, Azijoje, L. Amerikoje ir jų pasieniuose.

Deklaracija buvo ruošiama ilgai, nes joks projektas iki šiol nebuvo sulaukęs tiek įvairių pataisų, kaip ši deklaracija. Yra noras papildyti deklaraciją ir konvenciją, nes toks dokumentas turi ją pasirašiusiams įpareigojančios galios."

Iš "Draugo" š.m. spalio 21 d.

TAIKOS MALDA

"Viešpatie, padaryk mane Tavo taikos įrankiu: kur yra neapykanta, leisk man sėti meilę; kur yra įžeidimas — atleidimą; kur abejojimas — tikėjimą; kur nusivylimas — viltį; kur tamsa — šviesą; kur liūdesys — džiaugsmą.

"Dieviškasis Mokytojau, duok, kad ne tiek jieškočiau suraminimo, kiek kitus suraminčiau; ne tiek norėčiau būti suprastas, kiek kitus suprasčiau; ne tiek mylimas, kiek kitus mylėčiau, nes duodami gauname, atleisdami pelnome atleidimą ir mirdami gimstame amžinajam gyvenimui."

— Šv. Pranciškus Asyžietis

ŠAULĖ IR AKTORĖ ZUZANA ARLAUSKAITĖ - MIKŠIENĖ

(Jos 60 metų scenos veiklos sukakties proga)

Detroito Dramos Mėgėjų Sambūris ir Stasio Butkaus šaulių kuopa š.m. spalio 28 d. surengė aktorei ir režisorei Zuzanai Arlauskaitei, jos 60 metų scenoje veiklos sukakties proga, pagerbimo vakarą ir vaišes. Tat, keletas žodžių apie pačią sukaktuvininkę Zuzaną Arlauskaitę-Mikšienę.

Zuzana Arlauskaitė-Mikšienė gimė 1889 m. rugpjūčio 28 d. Šiauliuose, kur Zuzana baigė 4 klases gimnazijos. Rygoje įsigijo mokytojos cenzą ir vėliau, Petrograde, brandos atestatą. Gyvendama Rygoje ir Petrograde buvo lietuvių vaikučių mokytoja. Scenos darbą Zuzana Arlauskaitė mėgo iš pat jaunų dienų. Šiauliuose buvo "Varpo" draugijos teatro sekcijos narė ir bibliotekininkė. Rygoje — "Giedros" sekcijos aktyvi dalyvė. Režisūrai ji visuomet buvo lanksti, klusni, atydi, drausminga ir punktuali.

1907 metais, Rygoje, režisuojant S. Venslauskienei, Zuzana Arlauskaitė pirmą kartą išeina į sceną kaip aktorė ir vaidina "Audra giedroje" pastatyme. Vėliau, 1908 m., aktorė Z. Arlauskaitė vaidino "Blindos" pastatyme, kuriam režisavo G. Landsbergis. Lietuvoje ji vaidino režisuojant L. Jakavičiui, K. Glinskiui ir kt. Tuo metu, kad suklaidinus rusų žandarus, statomuose veikaluose ir atspaustose programose aktorių pavardės būdavo žymimos ne tikros, bet slapyvardės. Arlauskaitė vaidino "Virvitos" slapyvardžiu.

Lietuvai atgavus nepriklausomybę, Zuzana su kitais aktoriais iš Petrogrado buvo pakviesta į organizuojamą Lietuvių Dramos Teatrą Vilniuje. Lenkams okupavus Vilnių, teatro aktoriai turėjo jį apleisti. Neradę tinkamos vietos Kaune, jie pasirinko Jurbarką, čia ruošdamiesi ir darydami repeticijas tokių veikalų, kurių pastatymas tiktų ir Kaune. 1919 m. lapkričio mėnesį buvo suvaidinta S. Čiurlionienės "Pinigėliai". Vaidintojų sąstate buvo: Z. Arlauskaitė, V. Dulaitis, E. Rucevičienė, J. Strazdas, A. Kernauskas, A. Busilas ir S. Glemžienė.

Kauno Valstybės Teatre Z. Arlauskaitė dirbo iki 1931 metų. Ir pensijoje būdama ji dar vaidino O. Rymaitės, V. Bičiūno ir kitose trupėse.

Zuzana Arlauskaitė-Mikšienė, gyvendama Kaune, buvo Vlado Pūtvio moterų būrio šaulė — vėliavnešė ir švietimo vadovė. Jos rūpestis buvo vaidinimai ir koncertai. Ji visada buvo pilna energijos, ugninga šauliškuose reikaluose, pareiginga ir paslaugi. Duotąjį žodį visados tesėdavo. Už nuopelnus Lietuvai švietimo darbe apdovanota Vytauto Didžiojo ordenu, o už teatralinį meną — Valstybės Teatro garbės ženklu.

Gen. Jonas Černius prisega Z. Arlauskaitei-Mikšienei Šaulių žvaigždę
K. Sragausko nuotr.

Zuzana Arlauskaitė-Mikšienė skaudžiai išgyveno pirmąją bolševikų okupaciją, kiekvieną naktį drebėdama iš baimės ir laukdama visokių netikėtumų. Antrąjį kartą bolševikams ateinant į Lietuvą, Z. Mikšienė su šeima atsidūrė Vokietijoje — Ingolštate. Čia ji gyveno sunkias dienas, bet ir sunkiose sąlygose nepalūžo ir suorganizavo teatrą.

1949 m. atvyksta į Ameriką ir apsigyvena Detroite. Detroite nuo pat pirmųjų dienų suorganizuoja Dramos Mėgėjų Sambūrį ir jam nepailstamai iki šios dienos vadovauja. Ji ne tik vaidina ir stato veikalus Detroite, bet su savo dramos sambūriu važinėja po kitus Amerikos ir Kanados miestus ir ten vaidina. Su savo vaidinimais ji jau artėja prie 100-jo pastatymo.

Z. Arlauskaitė, tik suorganizavusi DM sambūrį, jau 1949 m. SLA 352 kuopos parengime suvaidino Alės Rūtos parašytą vaidinimą "Pasimatymas". Surengtas Balfo vakaras New Yorke, kuriame vaidino Zuzana Arlauskaitė su Detroito Dramos Mėgėjų Sambūriu, atnešė $1000 pelno, o Detroite surengtame Balfo vakare gauta $995 pelno. Tai įrodymas, kad jos vadovaujamas sambūris gerai vaidina ir žmonių yra mėgiamas. Z. Arlauskaitė-Mikšienė yra keletos Detroito organizacijų garbės narė.

A. Grinius

VALANDĖLĖ SU EMILIJA PŪTVYTE

Iš pasikalbėjimo su jauniausia Pūtvių - Putvinskių dukra

VL. MINGĖLA

Emilija Pūtvytė — jauniausia Vlado ir Emilijos Gruzdytės Pūtvių duktė, gimė 1910 m. balandžio 5 d. Šilo - Pavėžupio dvare, Šaukėnų v., Šiaulių apskr. Profesijos ji — mokytoja. Šiuo metu, aplinkybių ir gyvenimo likimo stumiama, ji gyvena tolokai nuo lietuviškų centrų ir mokytojauja Fall River, Massachussets.

1928 m. ji baigė Mokytojų profesinės s-gos Suaugusių gimnaziją Kaune. 1939 m., po ilgų studijų, pa-

rašiusi diplominį darbą apie prūsų sukilimą, gavo VDU diplomą. Taigi, ji yra istorikė. Nuo 1938 m. ji mokytojavo Kauno žydų gimnazijoje, 1940-42 m. Vilniaus lietuvių gimnazijoje, o 1942-43 m. Kelmės gimnazijoje. Vokietijoje buvo Muencheno lietuvių gimnazijos viena organizatorių. Gimnazijai veikiant buvo jos inspektorė. Užtelėjus politinių pabėgėlių bangai per Atlantą, 1949 m. Emilija Pūtvytė, kartu su kitais lietuviais, atsidūrė Amerikoje.

— — —

Kalbėjomės apie profesiją — ji yra labai patyrusi mokytoja. Tačiau jos stiprybė — visuomeninis darbas. Ji ypač žymi, kaip ir visa Pūtviu šeima, Šaulių S-gos veikloje. 1929 m. ji organizavo šaules moteris Šiauliuose; 1929-1930 m. buvo Kelmės moterų šaulių būrio pirmininkė; 1930 m. VDU šaulių moterų organizatorė ir būrio pirmininkė; 1933 m. jos pastangomis ir iniciatyva buvo įsteigta Sajos korporacija, — ji ėjo pirmininkės pareigas; buvo uoli paskaitininkė šaulių gretose, kursuose ir įvairiuose kultūriniuose prengimuose, bei švenčių minėjimuose.

1956 m. Emiliją matome Amerikoje atsteigtosios Šaulių s-gos C. V-boje. Ji taip pat, nepailsdama veikė lietuvių skaučių eilėse; 1938 m. buvo pakelta paskautininke; 1950-51 m. Niujorke buvo skautų tuntininkė; 1958 m. išrinkta vyr. skautininkės pavaduotoja. Bendradarbiavo **Trimite, Skautų Aide, Šaulė Tremtyje, Mūsų Vytyje, Drauge** ir kitur.

Kodačių vasarvietėje Nidoje atsirado maloni proga susipažinti ir pasikalbėti su mūsų tautos žymūno dukra.

Kodačių vasarvietėje

Užmezgiau su E. Pūtvyte pokalbį. Kukli ir maloni sesė nelabai tenorėjo kalbėti apie save ar apie visos giminės tragingą likimą.

— Prieš kelerius metus spaudoje buvo užsiminta apie ruošiamą Jūsų tėvelio Vlado Pūtvio monografiją. Kaip stovi šie reikalai? Kas rūpinasi šio veikalo redagavimu ir jo išleidimu?

— Kiek žinau, šiuo reikalu rūpinasi mano giminaitis Vaidevutis Mantautas. Jis šiuo metu ruošia daktaratui dizertaciją. O taip pat, juk nenustumsi kasdieninės duonos rūpesčių. Atsiminimus rašo mano svainis (Vaidevučio tėvas) Aleksandras Mantautas ir mano vyresnioji sesuo Sofija Pūtvytė - Mantautienė (Marcinkevičienė). Iš viso nenorėčiau savo trigrašio kišti ten, kur man nedera. Būtų gera ir gal labai naudinga, kad Jūs tuo reikalu užmegztumėte ryšį su Mantautais.

— Reiškia, gyvenimas bėga gana greit. Vieni žmonės ateina, o kiti išeina. Ar nesusitrukdys monografijos išleidimo reikalai?

—Malonu, kad tamsta tuo reikalu rūpinatės. Turiu tačiau pasakyti, kad monografijos reikalai gal buvo kiek nustumti į šalį dėl mano sesers Sofijos Mantautienės sunkios ligos. Vos pavyko išgelbėti jos gyvybę amputuojant koją. Aišku, tokiose nuotaikose nelengva kurti ar rašyti atsiminimus. Bet... aš pasitikiu Mantautų ryžtu.

— Kaip Jum atrodo išeivijos šaulių veiklos reikalai? Ar galima būtų mūsų jaunimą įtraukti į šaulių eiles?

— Mūsų manymu, šauliškoji veikla bei idėja ir čia galėtų būti gaji ir sekminga. Juk šauliškumas savo idealų plačioje skalėje lengvai sutalpina visų tautinių srovių ir pasaulėžvalgų lietuvius. Šauliškumas tarnauja laisvos ir nepriklausomos Lietuvos valstybės atstatymui. Kiekvienas šaulys ar šaulė turėtų rodyti daugiau pasiaukojimo lietuvybės išlaikymui nenuolaidžioje kovoje su Lietuvos okupantu. Juk budeliai lietuvių tautai gera valia laisvės neduos...

— Man rūpi Jūsų šeimos likimas plačiąja prasme. Kur yra Jūsų motina, broliai, brolvaikiai? Gal galėtumėte nušviesti jų likimą? Ką dar turite iš savo giminių čia Amerikoje ar kitur kur?

— Skaudu kalbėti apie mūsų šeimos tragediją. Apie mano brolių likimą buvo rašyta spaudoj ir net Lietuvių Enciklopedijoje. Abu brolius sunaikino Lietuvos okupantai — bolševikai. Stasys 1941 m. birželio mėn. buvo išvežtas į Sovietiją kaliniu. Jis mirė kankinio mirtimi Gorkio kalėjime. Vytautas, taip pat, baisiojo birželio dienomis buvo suimtas ir išgabentas į Sibirą, kur jis ir, berods, visa šeima yra jau mirę. O jei kas iš jo vaikų dar ir išliko gyvas — to aš nežinau. Mano mamytė Emilija Gruzdytė - Putvinskienė taip pat baisiojo birželio dienomis buvo suimta ir išgabenta į Sibirą. Mirė kankinės mirtimi kažkur Sibiro kalėjime. Visa mūsų šeima tik už tai, kad karštai mylėjo lietuvius ir Lietuvą, buvo žiauriai okupantų bolševikų persekiojama ir baudžiama.

Amerikoje turiu dvi seseris: Oną Tercijonienę (našlė), kuri šiuo metu gyvena, Monroe, Conn. (pas savo dukrą Rygelienę). Be jos, jau anksčiau minėjau seserį Sofiją Mantautienę, kuri gyvena Brockton, Mass., su savo vyru Aleksandru.

— Kur šiuo metu gyvenate ir ką veikiate?

— Gyvenu Fall River, Mass., ir mokytojauju Bristol Community College. Dėstau visuotinę istoriją. Lietuvoje VDU esu baigusi humanitarinių mokslų fakultete istoriją 1939 m. Gaila, tačiau, Amerikoj magistro laipsnio man nepripažino. Kad galėčiau dėstyti kolegijose, privalėjau iš naujo mokytis. Ilgainiui įsigijau čia, Amerikoj, 1967 m. rusų kalbos ir literatūros magistro laipsnį (Brown university, Providence, R. I.). Jei sveikata leis, sieksiu daktarato.

— Gal iš spaudos susidarėte nuomonę apie Detroito šaulius? Įdomu būtų išgirsti iš jūsų lūpų, ką galvojate apie mūsų veiklą?

— Matyti šauliai man sudarė tikrai gerą įspūdį. Sutikti broliai man giliai ir taip tikroviškai priminė nepriklausomos Lietuvos šaulius. Jūs čia vieningi, darbštūs, kaip viena šeima. Detroitiečius brolius tik sveikinti reikia. 100 narių kuopą šiandien suorganizuoti tikrai nelengva.

— Pasiilgstu lietuvių — man nelengva pasiekti gyvuojančius ir veikiančius lietuvius, — atsidususi tarė Emilija Pūtvytė. — Esu toli nuo lietuviškų centrų. Šiandien man linksma sutikus tokius mielus lietuvius — brolius šaulius!

— Ką palinkėtumėte Detroito šauliams prieš išvykdama namučių?

— Būkite ir toliau tokiais patriotais, kaip šiuo metu. Dirbkite ir aukokitės Lietuvai, kaip dabar aukojatės. Augkite lietuviškų idėjų pasaulyje gilyn ir platyn... Aš linkiu, kad nuoširdžiai dirbamas lietuviškas darbas duotų gerų vaisių, o ypač kovoje dėl Lietuvos laisvės, — užbaigė pokalbį E. Pūtvytė.

— Pasklidus žiniai, kad Sovietai išbandė žemos orbitos branduolinės energijos užtaiso tarpžemyninę raketą, amerikiečių generalinis štabas, po ilgesnių studijų, paskelbė, kad amerikiečiai tebėra keleriopai geriau apsiginklavę raketomis už Sovietus.

Yra duomenų, kad Sovietai plės žemos orbitos raketų sistemą, bandydami pralenkti amerikiečių pajėgumą žinant, kad orbitinės raketos yra daug netaiklesnės kaip tarpžemyninės, manoma, kad orbitinės greičiau gali būti naudojamos miestų bombardavimams negu strateginiams taikiniams, kuriuose telkiamos tarpžemyninės raketos. Skaičiuojama, kad prieš Sovietų turimas 1000 A-bombas, nešančias tarpžemynines raketas, amerikiečiai turi 4000. Šis skaičius yra gerai žinomas Sovietams. Priedui, amerikiečiai Europoje turi virš 7,000 branduolinės energijos užtaisų įvairiose formose. Amerikiečių "Minuteman" su keliomis A bombomis, kurias iš didelio augščio raketa gali paskleist kaip medžioklinio šautuvo šratus, patalpintos požeminiuose šuliniuose, praktiškai, yra nesunaikinamos (jų priskaitoma apie 1,000). Jos yra laikomos sėkmingam priešpuoliui.

Nepaslaptis, kad amerikiečiai šiuo metu turi 41 povandeninį laivą su 645 "Polaris" raketomis, nuo 1500 iki 2500 mylių tolinašos. Naujai gaminamos yra Poseidon raketos, kurių galingumas bus du kartus didesnis už Polaris A-3. Jei dar pridėti 250 nuolatinėje parengtyje su A-bombomis B-52 ir 210 — FBIII bombonešius, tai amerikiečių bendras "revanšo" pajėgumas sovietų negreit bus pasiektas.

— Amerikiečiai stiprina taktinius savų pėstininkų vienetus netarpine priešlėktuvine apsauga. Poligoniniai bandymai buvo baigti motorizuotom 'Chapparal" raketom prieš oro taikinius. Minėtos raketos, montuotos ant vikšrinio vežimo, kuris įeis į batalio-no sąstatą, iššautos — pačios vairuosis į taikinį — lėktuvą, kuris variklio išmetamose karštose dujose turi infra raudonų spindulių, "pritraukiančių" raketą.

— 1940 m. dr. L. F. Fieser pagamino Napalmo bombą, kuri buvo vartojama II Pas. kare ir su mažais pakeitimais, sėkmingai tebenaudojama Vietnamo kare.

Napalmo bombos užtaisas susideda iš dviejų chemikalų: Napthenato ir palmitato, kurie sumaišomi panašioje į miltus formoje. Bombos užtaisui, šie "miltai" dar sumaišomi su benzinu ir mišinys virsta lyg ir drebučiais. Tokiam pavidale "drebučiai" išsilaiko iki 150 laipsnių F, o temperatūroje minus 40 F, jie pasidaro trapūs, kaip stiklas. Šie "drebučiai" lengvai užsidega, padegami baltuoju fosforu. Degimo temperatūra siekia plus 210 laipsnių C. Degdamas napalmas sukelia daug dūmų ir atpalaiduoja didelį kiekį anglies viendeginio. Tokia bomba, nukritus prie slėptuvės, vien tik anglies viendeginiu gali sudaryti rimtą pavojų esantiems slėptuvėje (žemiau žemės paviršiaus).

Napalmo bombos naudojamos Vietname savo sudėtyje turi 50 proc. polystyreno, 25 proc. benzeno ir 25 proc. benzino.

Napalmas gali būti panaudotas bomboms, metamoms iš lėktuvų, liepsnosvaidžiams ir žemės minoms.

Bomboms iš lėktuvų napalmas buvo daugiausiai naudojamas bombarduojant Japonijos miestus (1946 m. 60 proc. Tokio miesto buvo išdeginta napalmo bombomis ir dėl nepaprastai augštos temperatūros buvo "išdžiovinti" daugiau japonų negu A-bombomis Hirošimoje ir Nagasaki, kartu sudėjus). Nemažiau nuostolių daro ir anglies viendeginis: napalmu bombarduojant Wesermuende, Vokietijoje, virš 80 proc. žuvusių mirė apsinuodiję anglies viendeginiu (buvo spėltuvėse).

Pagal dr. P. Reich ir dr. V. Sidel, kurie cituoja duomenis iš Chemical Engineering News (kovo 14 d., 1966), amerikiečiai pagamina napalmo virš 50 milijonų svarų per mėnesį.

— Sovietai pardavinėja Amerikos Harvey Aluminum bendrovei, Kalifornijoje, titanijaus rūdą po 95 centus už svarą (Amerikoje iškasta — kainuoja $1.40). Titanijus naudojamas Pratt and Whitney variklių gamybai, kurie perleidžiami McDonnell lėktuvų F4 UH (Phantom) gamybai. Minėtus lėktuvus amerikiečiai siunčia į Vietnamą, o Sovietai siunčia į Hanoi priešlėktuvines raketas numušti tuos amerikiečių lėktuvus.

— Cherbourgo uoste prancūzai, šį rudenį, nuleido į vandenį pirmąjį, iš trijų statomų, atomine energija varomų, povandeninių laivų "Redoutable". Pasinėręs, jis galės išbūti iki 3 mėnesių. Sekantis tos rūšies laivas turės būti baigtas 1972 m., ir trečias — 1975 m.

"Redoutable" yra 420 pėdų ilgio, 34 maks. pločio, ir 33 augščio; 9,000 tonų; 20 mazgų greičio. Įgulą sudaro 135 vyrai. Ginkluotas 16 raketų po 500 kilotonų kiekviena, tolinaša iki 2,000 mylių. Raketas gali laidyti pasinėręs. Turi taip pat 4 torpedų laidymo vamzdžius. Pasinėrimo gylis iki 650 pėdų.

— Išeinantis Gynybos sekretorius McNamara buvo pasiuntęs į Vietnamą civilinius stebėtojus, kad rinktų žinias kautynių įvertinimui doleriais; pavyzdžiui — kiek kainavo marinų invazija Mecong deltoje, arba, kiek kainavo demilitarizuotos zonos (DMZ) valymas nuo Vietkongo dalinių telkimo veiksmams į Pietų Vietnamą. Kadangi karo veiksmai Vietname turį tikslą parodyti komunistams, kad jie karo Vietname negalį laimėti, todėl šį karo veiksmų vedimą McNamara su savo civiliniais patarėjais rūpinosi padaryti kiek galima pigesniu. Ir taip, pagal turimus kautynėse nuostolius medžiagomis, gynybos sekretorius įvertindavo doleriais, ar karinė operacija apsimokėjo, ar ne. Kompiuteriai labai tiksliai pasiekia įvertinimo skaičius, tik daugelis abejoja, ar skaičiai, kuriais vertinamos kovotojų gyvybės, patiekiami kompiuteriams, yra teisingi, o tuo pačiu, ir kompiuterių patiekti atsakymai. Iki šiol dar toki kompiuteriai (skaičiavimo mašinos) nėra pagaminti, kurie skaičiais įvertintų veiksmus. Kovoje lemia individo intelektas, sumani drąsa, sugebėjimas išlaikyti moralę, ištvermę, šaltas protas, bet ne kompiuterių iš anksto nustatyti skaičiai.

L. V. S. "Ramovės" Centro Valdybos pirmininko GEN. PROF. STASIO DIRMANTO 80 m. amžiaus sukakties proga

(Kalba pasakyta iškilmingame ramovėnų susirinkime, lapkričio 5 d. Čikagoje)

M. Rėklaitis

1962 m. daug kas iš mūsų ramovėnų dalyvavome Čikagos visuomeninių organizacijų (jų tarpe ir mūsų skyrius) suruoštame iškilmingame pagerbime dviejų žymių Lietuvos vyrų: gen. prof. Stasio Dirmanto ir prof. Antano Rukuižos. Tada, minint mūsų garbingąjį jubiliatą, kalbėtojų buvo gražiai nušviesti jo mokslo ir visuomeniniai darbai. Tačiau jo karinės tarnybos kelias, kuris mums, kariams, labiausiai įdomus ir pamokinantis, liko, bemaž, nepaliestas. Dėl to, šiandieną, mes, Čikagos ramovėnai, pagerbdami mūsų jubiliatą jo 80 metų amžiaus sukakties proga, jaučiame pareigą, bent sutrauktomis mintimis, daugiausia liesti jubiliato įdomų karinės tarnybos kelią ir atkreipti dėmesį į įdomesnius nuotykius, kurie nepriklausė jo asmeninės valios.

Jubiliatas — gimimo žemaitis, vidurinį mokslą išėjęs Lietuvos širdyje — Vilniuje. Baigęs realinę gimnaziją, tais pat 1908 m., savanoriu stoja atlikti karinę prievolę rusų caro armijon ir paskiriamas į 3-čio raitosios artilerijos diviziono 5-tą bateriją, stovinčią A. Panemunėje.

Mūsų tautoje vyravo neigiama nuomonė apie tarnybą caro armijoje, todėl gal ne visiems suprantama, kodėl išsimokslinęs jaunas lietuvis stoja taip nepopuliarion armijon savanoriu. Priežastys labai paprastos: atlikti karinę prievolę vistiek būtų buvęs pašauktas, stojant, gi, savanoriu (volnoopredeliajuščij) I rūšies teisėmis, turėjo tam tikrų privilegijų tarnyboje, bent humaniškesnio elgesio požiūriu ir be to, įsigyti karininko laipsnį. Iš jubiliato būtinosios tarnybos meto tenka pabrėžti, ne eilinį, ir įdomų atsitiktinumą: baterijai būnant Pabradės Poligone, šaudymo pratimuose jubiliatui teko būti "ordonansu" prie Rusijos vyriausiojo artilerijos inspektoriaus, caro dėdės, Nikolai Nikolajevičiaus, kuris I pasaulinio karo metu buvo Rusijos vyriausiuoju karo vadu.

1909 m. rudenį jubiliatas laiko egzaminus karininko laipsniui. Egzaminai sekmingi, tačiau keistenybė — blogiausią laipsnį gauna iš topografijos, kurios vėliau tampa žymiu specialistu ir vadovėlių autoriumi.

1913 m. pašaukiamas karo žinių pakartojimui, kurį atlieka Možaisko poligone. Ten gyveno vietovėje, kuria Algirdo-Vytauto laikais ėjo Lietuvos valstybės siena su Maskva, vos kelios dešimtys kilometrų nuo Maskvos. Įdomus atsitiktinumas! Iš mūsų daug kas žino, kad jubiliatas yra nepaprastai pamėgęs senosios Lietuvos istorijos karinę sritį ir turi surinkęs daug medžiagos. Tad kyla neatsakytas klausimas, ar ne anas nuotykis paskatino šia istorijos dalimi susiįdomauti?

1914 m. jubiliatas baigia geodezijos institutą Maskvoje ir lektoriauja Rygos privatiniame technikume. Iš čia, jis vyksta į Tomsko (Sibire) technologijos institutą instruktuoti kalnų geodezijoje instituto studentus. Tomske jį užklumpa I Pasaulinis karas ir jubiliatas, būdamas atsargos karininkas, mobilizuojamas ir paskiriamas į 57-tos art. brigados 4-tą bateriją jaunesniuoju karininku. 1914. VIII.13 su savo daliniu jis peržengia Vokietijos sieną ties Virbaliu. Taigi, žygiuoja tėvynės laukais. Bet čia tenka išgyventi skaudžius moralinius smūgius ir būti gyvu liudininku, kaip tėvynė Lietuva skaudžiai kentėjo nuo prasidėjusio karo audros: gyventojai niekinami, apiplėšiami, ligos, kančios, mirtis, pagalbos nėra; nepaprastas turto ir gyvo inventoriaus nykimas ir naikinimas...

1914.XII.20 jubiliatas jau yra 2-jo raitosios artilerijos divizijono adjutantas. Tai laimingas įvykis, nes baterija, kurioje neseniai jis tarnavo, nakties žygio metu, su visais savo vadais, pateko vokiečių nelaisvėn. Likimo dėka išvengta daug skaudžių fizinių ir moralinių belaisvio kančių.

1915.XI.2 jubiliatas paskiriamas I7 armijos inžinierių valdybon ir vadovauja pozicijų įrengimams ir įtvirtinimams Lietuvos plotuose prie Neries, Nemuno, Baranovičių ir kitur.

Maskvoje laimingai išgyvenęs Rusijos revoliucijos žiaurumų bangas, 1918 m. su šeima grįžta Lietuvon. Tėvynėje jo laukia, ne užtarnautas poilsis, bet sunkūs ir atsakingi darbai ir pareigos. Visi žinome, kad valstybės atkūrimo pradžioje visose srityse buvo didelis trūkumas patyrusių ir išmokslintų specialistų. Tad nenuostabu, kad 1918 m. jubiliatą matome Žemės Ūkio ir Valstybrs Turtų ministerijos įgaliotiniu Ukmergės apskrityje, vėliau jis jau miškų urėdas, toliau matininkų kursų steigėjas ir lektorius.

1918 m. pabaigoje ir 1919 m. pradžioje Lietuvos politinis dangus labai apsiniaukęs. Nekurių politikų svajonės apie Lietuvos neutralumą, pasitikėjimą demokratijų pažadais, nebūtinas kariuomenės reikalingumas tapo nelogiškų fantazijų padaru. Priešai artinosi prie Lietuvos ribų ir veikė jos viduje. Niekam daugiau neliko abejonės, kad Vasario 16 Akto įgyvendinimui reikia, visu rimtumu, sku-

biai organizuoti ginkluotas jėgas visoje jų apimtyje — visas ginklų rūšis su visomis karinėmis įstaigomis, mokyklomis, kursais ir t.t. Prasidėjo politinių vadų ir karių kietas kariuomenės organizacinis darbas. 1919.II.7 jubiliatą matome naujai įsteigtoje Lietuvis Karo mokykloje, vyresniojo artilerijos instruktoriaus pareigose.

1920 m. pavasarį jubiliatui pavesta įvykdyti politinių kalinių pasikeitimą su Sovietų Sąjunga prie jos sienų. Su politiniais kaliniais ir jiems skirta sargyba teko vykti prie Sovietų Sąjungos sienos per Latviją. Pasikeitimo pasekoje į Lietuvą sugrįžo solistė Grigaitienė, Biručiai, Graurokas ir daug kitų. Jų tarpe sugrįžo ir jubiliato brolis teisininkas, pirmasis Ukmergės apskrities viršininkas, Ukmergės gimnazijos organizatorius, vėliau teisėjas, kuris, tačiau, buvo bolševikų išvežtas užstatu Maskvon.

1924. II. 5 majoras Dirmantas skiriamas Augštųjų Technikos kursų viršininku. Be to, karo vadovybės, 1919, 1920, 1921 m., buvo komandiruojamas įvairiais tarnybos reikalais į užsienius. 1924 m. jis atstovavo Lietuvos universitetą Pabaltijo geodezinės konferencijos suvažiavime Helsinkyje.

1926.I.1 plk. ltn. Dirmantas skiriamas Krašto Apsaugos ministerijos Karo Mokslų valdybos viršininku. Tais metais dalyvauja fotogrametrijos tarptautinės draugijos suvažiavime ir Pabaltijo geodezijos konferencijoje Rygoje, o 1938 m. dalyvauja tokioje pat konferencijoje Kaune.

1927 m. plk. Dirmantas skiriamas Karo Technikos viršininku ir 1929. VIII.19 paskiriamas Vytauto Didžiojo Karininkų kursų viršininku. 1933. IX.15 išeina iš aktyvios tarnybos į atsargą, bet 1935 m. atkviečiamas atgal ir tampa Krašto Apsaugos ministru. 1937.II.10 pakeliamas į br. gen. laipsnį. 1938.IV.21 atsistatydina iš Krašto Aps. ministro pareigų ir išeina į atsargą.

Šalia atsakingų pareigų ir įtempto darbo kariuomenėje jubiliatas randa laiko ir jėgų įsijungti į darbą ir mokslo įstaigose. Jis Augštųjų kursų geodezijos lektorius Kaune, Lietuvos universiteto geodezijos katedros docentas ir geodezijos kabineto vedėjas. 1930 m. Vytauto Didžiojo universiteto geodezijos katedros ekstraordinarinis profesorius, o vėliau dar ir technikos fakulteto bibliotekos vedėjas. 1940 m. topometrijos katedros vedėjas ir nuo 1941 m. statybos katedros dekanas.

Tremties kelyje jubiliatas nenuobodžiauja stovyklose, bet aktyviai įsijungia į įvairius visuomeninius ir mokslo darbus: taip jis dirba VLIKo Vykdomosios Tarybos finansų ir planavimų komisijoje, lektoriauja lietuvių technikos mokykloje Nürtingen-Schwaebisch-Gmünd, Raudonojo Kryžiaus skyriaus pirmininkas, pirmininkauja jo organizuotoje Lietuvos profesorių užsienyje sąjungai.

Persikėlęs į JAV, taip pat, nedelsiant, įsijungia į visuomeninį ir organizacinį darbą plačia šio žodžio prasme. Be to, nuo 1959.V.3 sekmingai ir autoritetingai vadovauja L.V.S. "Ramovei".

Be suminėtų, toli gražu ne visų, darbų jubiliatas yra parašęs nemažai ir mokslo darbų: "Patrankos ir baterijos nutaikymas", "Patrankos sviedinys", "Topografija", kurią dedikavo Karo mokyklos auklėtinių, žuvusių kovoje dėl Lietuvos laisvės, garbei, "Nivelirų konstrukcija", Tacheometrijos principai ir instrumentai", "Pagrindinės paklaidų teorijos žinios ir jų taikymas matavimo rezultatų derinimui", "Topometrijos kursas"... Be knygų, yra paskelbta daug specialių straipsnių "Mūsų Žinyne" ir "Kosmos" žurnaluose. JAV jubiliato studijinius straipsnius randame "Karyje" ir istorijos žurnale "Tautos praeitis". Prie viso dar tektų pridėti, kad jubiliatas yra apkeliavęs nemažą skaičių Europos kraštų. Taigi jį tektų priskirti ir prie kelionių mėgėjų.

Iš taip suglaustos santraukos darbų, kuriuos atliko mūsų garbingas jubiliatas, sužinome, kokius milžiniškus darbus gali atlikti žmogus, apsišarvavęs mokslo žiniomis ir ryžtinga valia. Tokiems darbams nudirbti reikia savęs atsižadėjimo, atsižadėjimo daugelio asmeninių malonumų, didelio valios įtempimo ir, galop, geros sveikatos.

Tremtyje jubiliatas, iškilusis Lietuvos karys, liko ištikimas savo tautai ir tėvynei, nepamiršo iškilmingos, mus visus dar saistančios, priesaikos, nepalūžo tremties kelyje.

Visų šių dorybių jubiliatui nestigo ir nestinga. Mes galime tik didžiuotis ir džiaugtis, kad savo kariuomenės eilėse turėjome ir dabar tebeturime savo tarpe milžiną darbininką. Garbė Jubiliatui, tokius didžius darbus Tėvynės garbei ir Tautos gerovei atlikusiam!

Prof. S. DIRMANTAS, 1967.X.12. Vilniaus Dienoje, čikagoje, taip kalbėjo: (tą dieną ukrainiečių ordenais buvo apdovanoti gen. kons. dr. P. Daužvardis ir prof. gen. S. Dirmantas)

Ukrainos Tautinės Respublikos prezidento Mykolo Livyckio aktu esu atžymėtas. Tai ketvirtos valstybės Galva (rusų neskaitant) man suteikia garbės žymenį. Nemažai turėjau ir kitų ordenų už I-jo Pasaulinio karo žygius bei darbą taikos metu. Prisipažįstu — esu kaltas. Revoliucijose, karuose ir ilgo gyvenimo kitokiuose sukūriuose jų neišsaugojau. Vieni sudegė paskutiniojo karo Lietuvoje metu. Kiti liko kartu su generolo uniforma, fraku ir cilinderiu. Išsaugojau tik patį mažiausią, lengviau paslepiamą — Prancūzijos Garbės Legiono Grand Officier miniatiūrą...

Augštai vertinu, tokiose nepaprastose aplinkybėse, šiandien, Ukrainos armijos generolo inž. V. Filonovičiaus man įteiktą atžymėjimą. Ir esu dėkingas Ukrainos augštiems pareigonims. Bet jaučiu, kad privalau man suteikta garbe pasidalinti su kitais, kad ir su Vilniaus Krašto Lietuvių Sąjunga, kurios esu narys. Taipgi su Lietuvių Veteranų Sąjunga Ramovė, Lietuvių Profesorių ir kitomis man artimomis draugijomis bei organizacijomis.

Gimimo esu žemaitis. Bet mokiaus ir pakartotinai esu gyvenęs mūsų sostinėje Vilniuje. Pavyzdžiui, — 1920 metais su Lietuvos Karo Mokykla.

Gedimino pilis, Aušros Vartai ir kiti mūsų tautos Vilniuje sukaupti įvairiopi lobiai nuo jaunų dienų užkariavo mano širdį. Kiek tenai brangių istorinių prisiminimų...

Šiandien minime Vilniaus Dieną. Šiandien džiaugiamės turėdami neįprastai mielus svečius—ukrainiečius. Todėl lai bus man leista trumpai priminti vieną istorinį įvykį, kuris liečia Vilnių, ukrainiečius ir mūsų amžinas gynimosi nuo Maskvos kovas.

Šiandien vadinamieji Vilniaus Aušros Vartai turėjo ir kitokių vardų. Amžių slinkty kurį laiką vilniečių jie buvo vadinami kunigaikščio Ostrogiškio vartais.

Kodėl? Kas buvo tasai Ostrogiškis?

Ostrogo ir daugelio kitų Ukrainos pilių valdovas iš Gediminaičių kilęs kunigaikštis Konstantinas Ostrogiškis gyveno XV ir XVI amžių sąvartoje. Tai žymus karvedys. Daug kartų sekmingai apgynęs Ukrainą nuo siaubingų Krymo totorių. Jam tekdavo ir Lietuvą ginti nuo ne mažiau siaubingų Maskvos velikorosų.

Karių likimas permainingas. Visaip pasitaiko...

1500 metais Ostrogiškis vadovavo Lietuvos valstybės kariuomenei prieš maskolius. Liepos 15 d., perdrąsiai smogęs, Ostrogiškis pralošė mūšį ties upeliu Vėdroša, Padniepryje, už Smolensko, ir pateko į žiaurią maskolių nelaisvę. Po septynerių metų miškais pabėgo iš tolimos Vologdos. Grįžęs Lietuvon, buvo pakeltas Didžiuoju Lietuvos Etmonu.

1514 metais Ostrogiškis revanšavo: vadovaudamas rinktinei Lietuvos kariuomenei, sudarytai iš augštaičių, žemaičių, ukrainiečių, gudų, Lietuvos totorių ir pirmą kartą gana gausiai talkininkavusių lenkų, Didysis Lietuvos Etmonas, ukrainietis Ostrožskyi, mūšy ties Oršos pilim, prie augštutinio Dniepro, supliekė tris kart skaitlingesnę Maskvos kariauną.

Toji stambi klasiška viktorija išgarsino Lietuvą ir Ostrogiškį visoje Europoje ir net Azijos daly. Sveikino Londonas, Roma, Madridas, Persijos šachas ir kiti.

Grįžtančiam nugalėtojui, Vilniuje, prie naujai aplink miestą pastatytų mūrų su vartais, senovės Romos pavyzdžiu, buvo suruoštas triumfalinis sutikimas. Aišku, vartų pastatas buvo efektingai dekoruotas.

Nuo to meto Vilniaus gyventojai ir praminė (ligi tol bevardžius vartus)

Spalio 11 d., prie Lietuvos Resp. gen. konsulato po gen. inž. V. Filonovičiaus, Ukrainos Tautinės Resp. prezidento delegato vizito. Iš k.: V. Šimkus, gen. S. Dirmantas, virš jo gen. V. Filonovičius, ponia ir dr. Daužvardis ir J. Čėsna. V. Noreikos foto

← Vilniaus Diena, spalio 20 d. čikagoje. Už stalo trečias iš k. gen. S. Dirmantas, toliau gen. kons. Daužvardis, ukrainiečių prof. Antonovič, J. Smetona ir kt. V. Noreikos foto

LIETUVOS KARIUOMENĖS ATKŪRIMO SUKAKTIES MINĖJIMAS BOSTONE

Lapkričio 19 d. LVS "Ramovės" Bostono skyrius minėjo tradicinę Lietuvos kariuomenės šventę. Sekmadienį 8 val. ryto per **Laisvės Varpo** radijo programą, Vliko narys dr. A. Budreckis, iš New Yorko, kalbėjo apie sukaktuvinių švenčių reikšmę. Rašytojas Stasys Santvaras paskaitė ištrauką iš savo novelės "Karžygių motina". 10 val. ryto šv. Petro lietuvių parapijos bažnyčioje buvo atnašautos šv. Mišios už žuvusius Lietuvos Laisvrs kovose karius ir partizanus. Pritaikytą pamokslą pasakė parapijos klebonas kun. A. Bartašiūnas. Pamaldose dalyvavo A.L.K. Veteranų Stp. Dariaus postas ir lietuvių jaunimo organizacijos su savo vėliavomis.

4 val. p.p. Lietuvių Klubo auditorijoje iškilmingą šventės minėjimą atidarė vietinės Ramovės sk. valdybos pirmininkas K. Šimėnas, sveikindamas Nepriklausomybės kovų dalyvius kūrėjus - savanorius, Vyčio Kryžiaus kavalierius ir visus svečius. Organizacijų vėliavų į sceną įnešimui vadovavo Stp. Dariaus posto vadas St. Trepenskis. Scenos centre, po stilizuota Vytimi, buvo inscenizuotas, papuoštas gyvomis gėlėmis, Nežinomo Partizano kapas su kryžium ir ant jo šalmu. Po Lietuvos ir Amerikos valstybinių Himnų ir Žuvusiųjų pagerbimo tylos minute, dvi jaunos, tautiniais rūbais pasipuošusios, lietuvaitės — Birutė Adomavičiūtė ir Vilija Leščinskaitė — ant Nežinomo Partizano kapo padėjo pintinę gyvų gėlių ir pasakė pritaikytas eiles iš V. Mykolaičio Putino dar nespausdintų raštų.

"...Laisvoje tėvynėje mes Jūsų kapus papuoštume gražiausiomis gėlėmis, surinktomis iš visų Lietuvos kampelių, gi esant toli nuo tėvynės, svetimoje žemėje, mes jūsų kapą puošiame gražiausiais šio svetingo krašto žiedais...", kalbėjo LVS Ramovės pirmininkas K. Šimėnas, buvęs Lietuvos kariuomenės majoras. Tuo buvo baigtas iškilmingas žuvusių Partizanų pagerbimas.

Po to, pagrindinę šventės kalbą tema **Kariuomenės reikalingumas**, pasakė Vliko narys Dr. A. Budreckis, atvykęs iš New Yorko. (Jo kalba spausdinama ištisai šiame KARIO nr.) Minėjimo meninei programai vadovavo J. Vizbaras. Pradžioje, solistas B. Povilavičius, akomponuojant komp. J. Gaideliui, padainavo: Šimkaus — Oi greičiau, Vanagaičio — Ulonai, ulonai. Literatūrinį - muzikinį montažą **Partizanai pavergtoje Lietuvoje** (žodžiai parengti Vizbaro ir Kontauto, muzika pritaikyta komp. Gaidelio) išpildė Bostono Dramos Sambūrio nariai Giedrė Karosaitė ir Feliksas Kontautas. Meninės programos užbaigimui, B. Povilavičius, akomponuojant J. Gaideliui, padainavo Margio ariją iš operos **Pilėnai**, muzika Klovos, ir Dvorzako — Tuos namuos, tuos brangiuos.

Užbaigiant, tenka pažymėti, kad šeštadienio vakare, prieš Kariuomenės atkūrimo minėjimą, buvo Lietuvių Enciklopedijos leidėjui Juozui Kapočiui suruoštas pagerbimas, jo 60 metų amžiaus proga. Į minėjimą, Tautinės sąjungos namuose, susirinko didelis skaičius bostoniečių ir svečių iš kitų kolonijų. Be to, sekmadienį, prieš pietus, sukaktuvininkas savo svečiams surengė vaišes. Nežiūrint tai, 4 val. p.p. gerb. sukaktuvininkas, J. Kapočius, su rašytoju St. Santvaru ir kit. savo svečiais jau dalyvavo Lietuvos Kariuomenės Atkūrimo sukakties iškilmingame minėjime, tuo pagerbdamas ir ramovėnus ir parodydamas gražų pavyzdį visiems lietuviškų reikalų supratime. Nuoširdi padėka priklauso visai Bostono lietuvių visuomenei ir svečiams iš toliau už taip gausų atsilankymą į Lietuvos Kariuomenės Atkūrimo minėjimą.

J. V. Sūduvas

BROOKLYNE

Lietuvos kariuomenės atkūrimo 49 metų jubilėjus buvo paminėtas Brooklyno ramovėnų lapkričio 18 d. Maspetho parapijos salėje.

Skyriaus pirm. plk. J. Šlepetys, atidarymo žodyje, apžvelgė kariuomenės žygius. Pakviestas tarti žodį visuomenininkas ir politikas Stasys Lušys, ilgesnėje kalboje, apžvelgė laisvinimo žygių kelius. (Ištrauka iš jo kalbos telpa šiame KARIO nr. atskirai.)

Meninę dalį pradėjo jaunieji deklamatoriai: skautai D. Miklaitė, A. Jankauskas ir A. Bružinskas, šauniai padeklamavę eilėraščių.

Jautriai ir maloniai padainavo keleta dainų, vakaro atrakcija — solistė Irena Stankūnaitė, kuriai akompanavo muz. J. Stankūnas. Solistė, tautiniuose rūbuose, atrodė žavinga. Publika ją sutiko labai šiltai ir nuolat šaukė pakartojimui.

Pačių ramovėnų jėgomis buvo inscenizuotos ištraukos iš Balio Sruogos "Milžino paunksmėj". Inscenizacijai vadovavo V. Alksninis, skaitė ir įspūdingai veikalo dvasią perdavė L. Kašiūbaitė-Čėsnienė — Sonka, V. Čėsna — karalius Jogaila, V. Raulinaitis — vyskupas Zbignievas, J. Sirgėdas — kunigaikštis Švitrigaila ir J. Klivečka — imperatorius Sigizmundas. Tai naujas ir sveikintinas ramovėnų žingsnis į minėjimų paįvairinimus. Programai vadovavo Z. Raulinaitis.

Po programos žodį tarė Am. Lietuvių legiono vadas kpt. P. Jurgėla, iššaukdamas scenon kūrėją - savanorį Jurgį Kiaunę, kuriam jis prisegė Legiono žymenį, pagerbdamas jo dalyvavimą kovose dėl Lietuvos Nenpriklausomybės.

Nors programa ir buvo ilga, tačiau turtinga ir turininga.

Šokiai ir vaišės, prie baro ir stalų, tęsėsi iki vėlaus meto.. Grojo Starolio orkestras. Sekmadienį 11 val. Maspetho bažnyčioje, dalyvaujant karių ir tautinei vėliavai, buvo atlaikytos šv. mišios už žuvusius dėl Lietuvos laisvės.

Dalyvis

Ostrožskio - Ostrogiškio vartais, nors savo architektūra jie jokių aštrumu ar smailumu visai nepasižymėjo. Laikui bėgant imta vadinti trumpiau — Aštriais, "Aštria Broma", o dar vėliau ir mūsų laikais — Aušros vartais.

Nepaisant lenkų įtakoje buvusio karaliaus Jogailos išleisto įstatymo, kuris sulaužęs lietuvių, kad ir nekrikštytų, tikybinio pakantumo ir lygybės tradiciją ir kuris ribojo nekatalikų teises Lietuvoje (vėliau Žygimanto Kęstutaičio buvo panaikintas), — ukrainietis stačiatikis Konstantinas kng. Ostrogiškis-Ostrožskyi buvo pakeltas Lietuvos senatorium — Trakų kaštelionu—pilininku.

Lietuviams ir ukrainiečiams didžiai nusipelnusiam didvyriui—karvedžiui, Ukrainos sūnui numirus, jo kūnas buvo palaidotas prie Ukrainos sostinės Kievo esančioje Pečeros pilyje, lavroje. Nišoje įrengtas vakarietiško stiliaus antkapis.

Gerbiamosios ir Gerbiamieji, priminiau jums šį įvykį vien tam, kad jis pabrėžtų, kaip jau nuo senų laikų ir kokie glaudūs buvo santykiai, ryšiai ir bendra gynyba lietuvių ir ukrainiečių. Koks buvo gilus bendradarbiavimas, pasitikėjimas, lojalumas ir kario ištikimybė!

Juo labiau to reikalauja mūsų šių dienų padėtis. Ji verčia tas dvi tautas artėti, laikytis vienybėje, jungti jėgas.

Todėl: Lai vystosi lietuvių - ukrainiečių draugystė! Lai stiprėja visų Maskvos pavergtų tautų jėgos! Lai vienijasi komunistų pavergti kraštai laisvės kovai! Lai vėl būna laisvos Lietuva ir Ukraina!

Visų šalių Kremliaus pavergtos Tautos — ruoškitės išsilaisvinimo žygiui!

"Ramovės" Bostono sk. pirm. K. Šimėnas atidaro Lietuvos Kariuomenės atkūrimo minėjimą. Scenoje vėliavų sargyba prie Nežinomo Partizano kapo. Ed. Strazdo nuotr.

LIETUVAI REIKIA LAISVĖS, BET NE SATELITINIO STATUSO

Kariuomenės šventė mums nėra vien tik tradicija. Šventės tik tradicinės neturi didelės vertės, nieko neįkvepia, nieko nepaskatina. Ilgainiui jos išvirsta šaltomis nuobodomis — kelia nuovargį, slopina užmojus, tingiu padaro kūrybiškumą. Kariuomenės šventė mums yra tautinio ir valstybinio susimąstymo, susikaupimo, atsinaujinimo bei pasiryžimo jauki santalka. Tokiose tautinėse santalkose mes patys ir mūsų svečiai vis naujai peržvelgiame didžiuosius uždavinius ir eilinius darbus, **mūsų laikų mums skirtus**, o ne kam nors kitam. Tai įsisąmoninę, aiškiau pamatome ir praktinę eigą, kaip gi sekasi tuos uždavinius spręsti ir tenkančius darbus dirbti.

Žinoti savo pareigas yra labai svarbu, bet tikrai matyti jų atlikimą yra nemažiau svarbu. Pamatymui reikalingas įvertinimas, o įvertinimui reikalingas mastas. Kultūringoje visuomenėje tuo mastu yra **teisingumas**, vienintėlis teisingumas — tas pats teisingumas sau, tas pats teisingumas kitiems. Kas vartotų kitokį mastą, to vertinimas būtų neteisingas, negeras, niekam nevertas.

Kalbant apie didžiuosius uždavinius, nėra abejonės, kad pats didžiausias mums duotas uždavinys, yra **Lietuvos išlaisvinimas**. Atrodo, kad visi tai žinome labai gerai, ar bereikalinga ir kalbėti? Visdėlto, akyliau pažvelgus, iškyla gyvas reikalas ir tuos žinomus daiktus aiškintis. Lietuvos išlaisvinimas reiškia atstatymą lietuvių tautos laisvės ir Lietuvos valstybės nepriklausomybės visiškai pilnai. Tai yra, kad Tautai priklausantis suverenumas, jos pačios laisvu sprendimu, galėtų reikštis tik jos vienos nustatyta tvarka, be jokių nurodymų iš šalies. Jokia kita jėga, joks "vyresnis brolis", nei iš rytų nei iš vakarų, negali maišytis išlaisvintos Lietuvos gyvenime. Vienintėlis visų laisvos Lietuvos reikalų tvarkytojas yra Lietuvių Tauta. Tik ji, per savo išrinktus atstovus ir jų sudarytą vyriausybę, konstitucijos ir įstatymų nustatyta tvarka, valdo kraštą vienui viena. Kol tokios laisvės Lietuvo neturės, tol ji nebus išlaisvinta, tol ji bus prispausta svetimos jėgos, tol lietuvių tautai teks kovoti už išsilaisvinimą.

Laikau reikalinga tai pasakyti ir pabrėžti, kad aiškesnis pasidarytų **satelitinio statuso klausimas**, kai keno tai vienur, tai kitur minimas. Kažin kas, tik ne lietuviai patys, neperseniausiai iškišo satelitinio statuso Lietuvai mintį. Vienam kitam, politinėse pinklėse mažiau patyrusiam, tas daro įspūdį ir jie, kad ir nedrąsiai, rodo polinkį tą mintį laikyti svarstytina, jei ji pasirodytų reali. Politinio

KARIUOMENĖS ATKŪRIMO MINĖJIMAS WATERBURY, CONN.

Minėjimas, suruoštas vietos "Ramovės" skyriaus, įvyko lapkričio mėn. 19 dieną. Pamaldos, už žuvusius kovoje dėl laisvės, buvo atlaikytos Šv. Juozapo bažnyčioje. Pamaldų metu giedojo komp. Aleksio vadovaujamas parapijos choras. Pabaigoje įspūdingai nuskambėjo Amerikos ir Lietuvos Himnai. "Ramovės" skyrius pamaldose dalyvavo su vėliavomis. Tam tikro spalvingumo buvo priduota nešant Amerikos vėliavą vienam iš skyriaus narių Amerikos Armijos veteranui, veteranų uniformoje.

Minėjimas įvyko Lietuvių klubo "Venta" salėje. Paskaitą skaitė B. Balčiūnas iš Newarko, N.J. Paskaitoje paliestos mintys tikrai daug kam pateko širdies gilumon.

Meninėje dalyje choras "Aidas" iš Hartfordo, Conn., vadovaujamas muz. J. Petkaičio, padainavo daug gražių dainų. Įspūdingai skambėjo ir giesmės už žuvusius. Poetė O. B. Audronė (Balčiūnienė) su savo kūryba tikrai daug prisidėjo prie minėjimo nuotaikos išryškinimo.

Užbaigai, vienas iš skyriaus narių, iškratė "Kuprinės Pabiras". Žinant faktą, kad nemaža lietuvių dalis tautiškiems reikalams yra pasyvi, minėjimas dalyvių skaičiumi buvo pakankamai gausus.

Gaila visų tų, kurie atsisakė tikrai puikios progos atnaujinti širdyje priesaiką kovai už žūstančią tėvynę.

K. U.

Ramovės CV Bendraraštis . . .
(atkelta iš 304 psl.)

CV nuomone, Lietuvių Fondas yra teigiamas reiškinys, todėl, ramovėnų tam skiriamoms aukoms galima tik pritarti. Čikagos skyrius jau yra suaukojęs $505.00.

Kad išvengus galimo skiriamų aukų suskaldymo ir nukreipus visas ramovėnų aukojamas sumas "Nežinomo Kario" įnašo sąskaiton, CV pakartotinai prašo paskirų ramovėnų ir skyrių, "Nežinomo Kario" įnašui aukas—pinigus siųsti per LVS "Ramovės" CV iždininką, o pasiuntus tiesioginiai — painformuoti apie tai CV.

VII. **Aukos Karo invalidams ir žurnalui KARYS paremti.** Per rengiamus skyriuose 50-čio minėjimus raginama parinkti aukų Lietuvos kariams invalidams sušelpti ir vienintėliam karinės minties žurnalui KARYS paremti.

Prof. S. Dirmantas
CV Pirmininkas
Edm. Vengianskas
Sekretorius

— Vyr. ltn. **Bronius-Kęstutis Tatarūnas**, Stasės ir Lietuvos kar. kūr.-savanorio B. Tatarūno, gyv. Detroite, sūnus, atitarnavęs vienerius metus Vietname, rugsėjo mėn. 7 d. grįžo ir gavo naują paskyrimą Vašingtono įguloje vieno dalinio adjutanto pareigas eiti.

Būdamas Vietname jis vadovavo kuopai ir už pavyzdingą tarnybą buvo apdovanotas medaliu. **jm.**

---

pragmatiškumo vardan, jie lyg ir linktų sutikti su satelito padėtimi, kaip pereinamąja išsilaisvinimo forma, atsisakydami reikalauti pilnos laisvės Lietuvai šiuo metu. Jų galva, šiuo metu pilnos laisvės Lietuvai atgauti nesą galimybių, tai reikią būti praktiškiems ir imti tos laisvės bent dalį, siekiant jos pilnumo ateity laipsniškai. Nereikia būti dideliu galvočium, kad matytum tų pragmatikų tikrą miražą — pasibaisėtiną realistų nereališkumą. Jei ir sutikti su jais, kad pilnos laisvės Lietuvai dabar tuojau atgauti negalima, tai jie, jei yra realūs, o ne svajotojai, naivūs, turės sutikti su esančia tikrai, visiškai realia realybe, kad nei dabar tuojau, nei kada nors vėliau, iš Sovietų Sąjungos rankų, nėra jokios galimybės gauti nė to satelitinio statuso. Sovietų Sąjunga, kol ji negriūva iš vidaus, ar iš lauko, neduos pavergtoms tautoms laisvės ne tik pilnos, bet ir dalinės, nė to satelitinio statuso, taip pat. Kabinimasis už satelitinio statuso minties, laikant ją nauja lankstesne taktika, būtų didis nesusipratimas, nieko bendro su gyvenimo tikrove neturįs išmislas, lietuvių nuotaikoms drumsti ir atsparumui bei kovingumui silpninti. Tokius svetimųjų gundymus atmetame nesvyruodami. Lietuvos laisvė yra **teisė** — ne kieno nors duota, bet prigimta ir todėl neatimama. Ji mums, lyg Rytų žvaigždė Kalėdų naktį: šviečia, kelią rodo, vilties ir jėgų priduoda. Už tokią brangenybę tautos kietai kovoja, ilgai kovoja, kovoja iki laimėjimo.

Satelitinio statuso mintis yra ir slidi ir pavojinga. Jos tikrieji sumanytojai siekė dviejų tikslų: sukelti lietuvių visuomenėje diskusijas pilnos ir dalinės laisvės klausimais ir greičiau atsikratyti ikišiolinės Vakarų valstybių nepripažinimo politikos. Jei tos diskusijos ir nenuves į Kanosą, tai yra, prašymą okupanto nors trupinėlio laisvės, tai pats to klausimo svarstymo faktas galės būti laikomas motyvu okupantui, o gal ir Vakarų valstybėms, kad lietuviai patys jau pradeda abejoti nepriklausomybės būtinumu, apsiprasti su sovietiniu režimu ir linksta pasitenkinti lengvatomis, vietoje nepriklausomo gyvenimo, jei tik Sovietų Sąjunga jas suteiktų. Tą, nors ir išvestinę, nors ir netikrą iš esmės mintį pasigavę, sovietai darysis dar kietesni, dar įžulesni okupuotai Lietuvai, o Vakarų valstybės švelnės okupacijos klausimu, nes lietuviai patys jau ieško kompromisų ir svarsto gyventi sovietų orbitoje. Tokios išvados yra tikrai galimos, jas Lietuvos priešo propaganda pasirūpins paskleisti kuo plačiausiai ir tada jie tikisi lengviau ir greičiau pasiekti antrojo tikslo, kad Vakarų valstybės atsisakytų ikišiolinės savo politikos nepripažinti Baltijos valstybių prievartinio įjungimo į Sovietų Sąjungą.

Būkime realūs ir tikri — jokio satelitinio statuso Baltijos valstybėms sovietinė komunistinė Rusija neduos. Tokio mūsų tautas pažeminančio statuso mums ir nereikia, mes jo nesiekiame, mes jo nenorime! Lietuvių tautai reikia laisvės, Lietuvos valstybei reikia nepriklausomybės. Už tas vertybes — mūsų esančias, mums priklausančias, bet grobuonies kaimyno, klasta ir smurtu išplėštas, lietuvių tauta kovos visomis priemonėmis, kiečiausiu būdu, ištisus šimtmečius, jeigu reikės.

Lietuvos išlaisvinimo kovos laukuose sutinkame visą eilę dar ir kitų, iki galui neišmastytų ir todėl klaidingų ir neretai klaidinančių, teigimų ar reikalavimų: 1) Tautos apsisprendimo reikalavimas; 2) Laisvai gyventi subrendimo įrodinėjimas; 3) Tautos mažumo baimė; ir 4) Dejavimai dėl srovių.

Ištrauka iš Stasio Lušio tarto žodžio Lietuvos Kariuomenės minėjime, lapkričio 18 d. Brooklyne.

Kariuomenės atk. minėjimo Brooklyne programos dalyviai, iš k.: V. Alksninis, J. Sirgėdas, V. Raulinaitis, L. Čėsnienė, V. Čėsna, J. Klivečka.

Minėjimo dalyviai Maspetho parapijos salėje

L. Tamošaičio nutraukos

Kairėje — Stasys Lušys taria žodį Brooklyno lietuviams, deš. — solistė I. Stankūnaitė ir muz. J. Stankūnas.
L. Tamošaičio nuotr.

MŪSŲ KARIŲ TRADICIJOS

Kaip mūsų žmonės — Amerikos lietuviai — supranta ir vertina lietuvį karį ir karinę tradiciją? Šis klausimas ne kartą domino mane, civilį, tačiau artimą lietuviams kariams. Organizuojant amerikiečius lietuvius, JAV karius, 1920 m. gynimui Lietuvos nepriklausomybės nuo rusų ir lenkų, bei Bermonto-Avalovo kariuomenių veržimosi į Lietuvą, patyriau, kad Amerikos lietuviai pagarbiai vertino lietuvius karius, nesigailėjo savo dolerių aukojamų lietuvių karių reikalams.

Mūsų lietuviškoje visuomenėje tebėra stipri karinė tradicija; šį faktą ryškiai įrodė mūsų rašytojai—poetai savo raštuose, eilėraščiuose, duodami mums daug dainų apie lietuvius karius. Ši lietuvių karinė tradicija išsilaikė per šimtmečius mūsų visuomenėje, nes senesniųjų laikų rašytojai ir istorikai savo raštuose paliko mums karines tradicijas, primenančias mum mūsų prabočių karinguosius žygius, kovas ir pergales.

Praėjus dešimtmečiams po Lietuvos valstybės sugriovimo, II Pasaulinio karo metais pakitėjus Europoje ir Amerikoje politinei padėčiai ir žmonių galvosenai, dažnai pagalvodavau: kažin, ar mūsų visuomenės nusiteikimas irgi pakitėjo mūsų karių atžvilgiu? Ar amerikiečiai lietuviai, jei būtų galimybė, rūpintųsi ir dabar amerikiečių lietuvių karių organizavimu išlaisvinti Lietuvą? Ar atsirastų mūsų augančiame jaunime savanorių, kaip kad buvo prieš 50 metų? Progą gavęs kalbėjausi su jaunuoliais, lietuviais skautais-tėmis, dabar JAV kariuomenėje tarnaujančiais, su kariais veteranais iš II Pas. karo, taip pat ir su Korėjoje kariavusiais lietuviais kariais ir patyriau, kad kiekvienas iš jų pasisako teigiamai.

Mūsų jaunimo tarpe ir visuomenėje randame dar vis išlaikomas lietuvių karių tradicijas, gerbimą lietuvių karių. JAV kariai veteranai, legionieriai, su kuriais teko man kalbėtis, pasisakė taip pat teigiamai. Mūsų visuomenė tebėra gerbėja karių ir karinių tradicijų. Mūsų kariai, lietuviai skautai-tės, Lietuvos šaulių kadrai sudaro branduolį karinės tradicijos išlaikymui ir kartu nemažą potencialą karių ateičiai.

Šia proga noriu prisiminti Hartfordo lietuvių karius ir jųjų nuotaikas, pavyzdingą jų organizuotumą ir pasireiškimą amerikiečių ir lietuvių visuomenėje ir amerikiečių kariniuose vienetuose. Sabonio Posto liet. legionieriai, kuriems vadovauja karys Walter Pattersonas, sekmingai veikia ir pasireiškia ne tiktai paraduose. Šį faktą pripažino JAV Hartfordo Legijono vadovybė ir kitų legionierių postų vadovai. Sabonio Postą sudaro, daugumoje, II Pasaul. karo veteranai ir Korėjos karo veteranai ir keletas I Pasaul. karo veteranų. Jie turi ir pagalbinį skyrių — "Ladies Auxiliary", nemažą grupę lietuvaičių, kurios talkina kariams socialinėje ir kitokioje veikloje, ypač bankietų ir kitokių pramogų ruošime.

Tokia posto veikla, tai nuopelnas vadų, ypatingai, dviejų brolių, Stanley ir Walter Pattersonų, kurie pastatė lietuvius karius-veteranus atatinkamoje augštumoje ir ryškiai įrodė visuomenei, kad jie išlaiko lietuvių karių tradicijas, kelia lietuvių tautos žmonių vardą amerikiečių visuomenėje.

Šie malonūs faktai teikia viltį apie galimybes ateityje lietuvių karių pagalbos Lietuvai, kai tik atsiras proga lietuviams atstatyti Lietuvos valstybę.

V. M. Klausutis

Walter Patterson kalba į Amerikos Legiono narius ir visuomenę; kairėje sėdi Hartfordo miesto Tarybos narys Thomas Corrigan, dešinėje — Hartfordo Švietimo Tarybos pirm. Lewis Fox, garbės svečiai.

KAIP SOVIETŲ RUSIJA SUNAIKINO LIETUVOS KARIUOMENĘ?

Bevasarojant Union Pier, dažnai galvojau parašyti savo išgyvenimus apie Šarvuočių Rinktinę ir jos likimą. Velionis plk. Baublys vis mane ragino, kad būtinai turime išdėstyti savo kariuomenės prisiminimus be jokių pagražinimų. Vienas šarvuotininkas "Drauge" išspausdino "Baisios Dienos" — savo išgyvenimus, kaip buvo likviduota Šarvuočių Rinktinė Radviliškyje. Tačiau tai tik dalis faktų. Kur gi mūsų karininkai, dirbę ilgus metus ŠR? Ypač tie, kurie buvo ir dalyvavo jos likvidavime Sovietų Rusijos įsakymu? Kodėl tylite ir nieko nerašote apie Šarvuočių Rinktinės likvidavimą?

Kurie žinote faktų, turite nuotraukų ar laiškų iš tų dienų, verta visa tai surinkti ir perleisti per KARĮ. Yra labai svarbu viską surašyti, kur mūsų kariuomenė dingo ir kaip sovietai ją likvidavo. Rašykime!

Balys Svalia

NAUJOKAMS ŽINOTINA

Daugelis lietuvių jaunuolių yra išėję savanoriais į JAV kariuomenę, bet kiti yra paimti, nežiūrint, ar jie nori, ar nenori karinę tarnybą atlikti.

Mūsų jaunuoliai, eidami į karinę tarnybą, dažnai pasisako prieš išsiuntimą į užsienius, ypač prieš išsiuntimą į P. Vietnamą. Žinoma, kas gi ten nori? Buvo kai kurių bandyta nepaklusti šaukimui, bet baigėsi pralaimėjimu — bausmė kalėjimu, net iki 3 metų. Tačiau, yra vienas įstatymo punktas, kad nepiliečiai jaunuoliai neskiriami į užsieninius dalinius, jei jie nepasirašė, kad norį priimti JAV pilietybę. Tai reiškia, kai jaunuolis, gimęs Lietuvoje, ar Vokietijoje, pildo šaukimo dokumentus, jis gali įrašyti jog neturi pilietybės ir nemano jos dar prašyti, tada karinė įstaiga teisėtai jo negali siųsti iš JAV žemyno ribų. Tą patyrė keli lietuviai jaunuoliai, kurie būdami nepiliečiai visą karinę tarnybą atliko tik JAV ir jiems nereikėjo vykti nei į Vokietiją, nei į Vietnamą. Tokie jaunuoliai vėliau gali pilietybę prašyti ir ją gauti.

Bal. Brazdžionis

— — —

Ramovėno muz. Juozo Bertulio (atsargos j. ltn.) žmona Eugenija Bertulienė, š.m. spalių 19 d., su bendradarbiais išvyko į Pietų Ameriką ekskursijon. Atvykus į Buenos Aires, 21 d. patyrė širdies smūgį ir ligoninėje pasimirė. Velionės šeima rūpinasi palaikus pargabenti į Čikagą.

Klaipėdoje gyvendama velionė buvo Lietuvių Moterų Draugijos valdyboje, ir Birutiečių Dr-jos narė. Vokietijoje, Miunchene, dirbo Lietuvių Sąjungoje. Vykstant į Ameriką, garlaivyje General Greely ji buvo moterų skyriaus viršininkė. Los Angeles ji dirbo United Air Lines. Už sumanumą ir veiklą yra gavusi daug augšto įvertinimo atžymėjimų (adresų, stovylėlių, įgraviruotų lentelių).

Š.m. kovo 22 d. Čikagoje Conrad Hilton viešbuty, drauge su kitais išrinktaisiais, ji buvo iškilmingai pagerbta.

KARIO Redakcijai.

Dėkodamas Jums ir nežinomam ragintojui už malonių komplimentų pilno atsišaukimo, "Daugiau atsiminimų" (KARIO 8 nr.), atspausdinimą, kviečiu buvusius Pirmos gaubicų baterijos karius padėti man tame darbe.

Baterijos aprašymą turiu įtraukęs į savo darbų planą ir jau trejetą metų rankioju medžiagą. Bet, rašinį beplanuojant, paaiškėjo, kad savo atsiminimuose turiu dideliu spragų. Prieš dvejus metus pradėjau tuo reikalu susirašinėti su buv. baterijos kariais, kurių adresus pasisekė sužinoti. Deja, nieko pozityvaus nepatyriau. Taip pat nepavyko surasti nei vieno pabuvojusio lenkų nelaisvėje.

Kpt. Landsbergis-Žemkalnis yra sugrįžęs Lietuvon ir todėl sunkiai pasiekiamas. Plk. Jurgučio, bene gyvenančio Brazilijoje, adreso taip pat negaunu.

Kam dar nesu rašęs, prašau atsiliepti ir per KARIO administraciją pranešti savo adresus. O aš tuojau išsamiai painformuosius, kokių žinių man dar trūksta, bei kurias abejones turiu.

Su pagarba,

P. Gudelis

A.A. KPT. KAZYS ŽILINSKAS

1967 m. lapkričio 4 d. Adelaidėje, Pietų Australijoje, mirė Kazys Žilinskas. Nors velionis tik labai retomis progomis tepasirodydavo viešumoje, tačiau, visuomenine, bei kultūrine veikla domėjosi ir ją rėmė.

K. Žilinskas gimė 1903 m. gegužės 19 d. Kvetkų miestelyje, Rokiškio apskrityje. Mokėsi Biržuose. 1919 m. stojo savanoriu į Pasvalio-Biržų partizanų rinktinę ir kovojo prieš bolševikus. Vėliau stojo į karo mokyklą ir baigė III laidą vos būdamas 18 m. amžiaus. Lenkams puolant Lietuvą, dalyvavo mūšiuose prie Širvintų-Giedraičių būrio vadu ir buvo apdovanotas už narsumą ir drąsą Vyties kryžiumi su kardais. Būdamas 1920 m. lapkričio mėn. 9 p. pulke, 2 kulkosvaidžių kuopoje, mūšyje ties Širvintais ir Giedraičiais, atsimenu velionio Kazio Žilinsko vardą.

Vėilau jis dirbo karo intendantūroje. 1924 m. įstojo policijos tarnybon. Buvo nuovados viršininku Vilkaviškyje, Šakiuose ir Kybartuose. Dalyvavo Šaulių Sąjungoje.

Bolševikams okupavus Lietuvą, turėjo slapstytis. Vokiečių okupacijos metais pradėjo vėl dirbti policijos tarnyboje. Tremtyje, Vokietijoje, dirbo sargybų kuopose pas amerikiečius.

Atvykęs Australijon, apsigyveno Adelaidėje. Priklausė karių sąjungai "Ramovei" ir Adelaidės Lietuvių sąjungai. Velionis rėmė ir kitas orkanizacijas ir spaudą.

Turėdamas seną namą, jis pasistatė sau naują. Lapkričio 3 d. persikraustė, ir tik vieną naktį pernakvojęs, lapkričio 4 d. rytą mirė širdies smūgiu.

Paliko žmoną Jadvygą ir sūnų Algimantą Melburne ir dvi seseris: vieną Lietuvoje, o kitą Amerikoje. Palaidotas Centenial kapinėse 1967 lapkričio 7 d. Palydėtas buvo savo draugų bei pažįstamų. Kapinėse atsisveikino Apylinkės valdybos pirmininkas V. Raginis, Adelaidės Lietuvių sąjungos vardu L. Martinkus ir ramovėnų pirmininkas inž. mjr. V. Petkūnas.

Leonas Vasiliūnas

— — —

ORDENAS GEN. MIHAILOVIČIUI

Tik praėjus 20 metų ir Illinois atstovui kongrese, Edvardui Derwinskiui, gerai paspaudus, Valstybės departamentas paskelbė dokumentus, kurie rodo, jog J.A.V. buvo apdovanojusios Legion of Merit ordenu Jugoslavijos četnikų vadą gen. Mihailovičių. Apdovanojo jį už priešinimasi nacių okupacijai ir už pagalbą numuštiems Amerikos lakūnams pasprukti iš Jugoslavijos teritorijos. Legiono ordenu apdovanojimo aktą pasirašė prez. Trumanas 1948 m., tačiau, tuoj pat aktas buvo nukištas į slaptų raštų skyrių, kad neužgavus Titą, kuris, beveik tuo pat metu, pačiupo Mihailovičių ir jį nužudė. Titas paskelbė, kad gen. Mihailovičius buvo vokiečių koloborantas. Tikrasis, gi, gen. Mihailovičiaus "nusikaltimas" buvo tas, kad jis buvo kietas antikomunistas, antititoistas ir ištikimas savo karaliaus Petro pavaldinys. Taigi... N. R.

NETIKĖTAI MIRĖ MJR. BALYS BOBELIS

Gruodžio 10 d. nelauktai ir netikėtai pasimirė "Ramovės" New Yorko sk. narys mjr. Balys Bobelis. Pastaruoju metu, nežiūrint blogos sveikatos, ėjo valdybos nario pareigas.

Velionis buvo pašarvotas Šalinskų šermeninėje. Laidotuvės įvyko gruodžio 13 d. 11 val. iš Apreiškimo parapijos bažnyčios — Cypress Hill kapinėse.

Liko nuliūdusi šeima: žmona Antanina ir du sūnūs, Antanas ir Sigitas, su šeimomis.

KARIO REDAKCIJAI

(Atsakymas į P. Žilio rašinį "Būkime atsargūs, rašydami atsiminimus", Karys nr. 7)

P. Žilys primeta man, kad savo atsiminimuose apie tai, kaip 1919 m. pradžioje iš Mažeikių vykau traukiniu į Kauną stoti savanoriu, būsiu privėlęs daug netikslumų, ypač dėl oficialaus lietuvių komendanto nebuvimo ir traukinių judėjimo. Kaltinimai smulkmeniški, neesminiai, nes mano atsiminimų tikslas buvo trumpai pavaizduoti šiurpią jaunų žmonių padėtį Žemaitijoje (Kretingos ir Mažeikių apylinkėse) ir kaip jie, pilni pagiežos, jieškojo būdų vyti iš savo krašto plėšikaujančius atėjūnus.

Papildomai, čia dar norėčiau prisiminti, kaip 1918 m. pabaigoje, gyvendamas tada pas tetą Šalnienę Genčių Metsėdyje, vieną šeštadienį nuvykau pas savo motinos brolį Venclovą netoli Grūšlaukės. Apie 1 val. ryto atsibeldė šeši banditai, įsilaužė vidun, Venclovo sūnų, dvi dukras, berną ir mane suvarė vienan kambarin, pastatė du ginkluotus sargybinius, liepė nejudėti, o patį šeimininką nusitempė į kitą namų galą ir, pakabinę palubėje, ėmė uždegtais šiaudais svilinti jam padus, kol prižadėjo atiduoti visa, ko reikalavo, kad tik išliktų gyvas. Plėšikai susikrovę į vežimą pagrobtą turtą, brangenybes, pinigus, išdardėjo, o Venclovas, nuo žaizdų netrukus mirė.

Toks plėšikavimas vyko Kretingos ir Mažeikių apylinkėse, buvo užpuldinėjami turtingesni ūkininkai, klebonai. Gyventojai liko be jokios apsaugos, net vokiečių žandarai, užuot žiūrėję tvarkos, ėmė banditauti. Vietiniai ir rusų raudonieji grobstė turtą ir žudė nekaltus ūkininkus. Tad, nenuostabu, jog bažnytkaimiuose bei miestuose ėmė organizuotis dori žemaičiai, pamokyti žmonės, patikimi vyrai, steigti lyg ir savisaugos būrius kaimuose, ginkluotis kas kuo turi. Naktį budėdavo savi patruliai; pajutę banditus, sukeldavo triukšmą ir tie dumdavo viens kitam mindami skvernus.

Vietos šviesuoliai, patrijotai, neturėdami ryšio su Kaunu ar Vilnium, patys savo iniciatyva skyrė seniūnus, viršaičius bei komendantus, kuriuos vėliau sustiprėjusi Lietuvos vyriausybė patvirtino pareigose. Tie "apsišaukėliai" vietose įvedė tvarką, taip pat ragino stoti savanoriais, kaip kad Lietuvos Tarybos buvo paskelbta. Pavyzdžiui, Kretingoje nuo pat pradžios komendanto pareigas ėjo Prišmantas; jo niekas toms pareigoms nepaskyrė, jis slaptai nuo okupantų organizavo savisaugą, rūpinosi jaunuoliais, kurie ryžosi eiti savanoriais, nurodinėjo

Kaina
— 4 —

Tėvynės Auksinio Laisvės atgavimo 50 metų jubilėjaus ir jos 717 gimimo proga, leidžiama dail. JURGIO JUODŽIO paveikslų albumas —

TAUTOS KELIU

Paveiksluose vaizduojama Tėvynės gyvenimo veidrodis — nuo jos įsikūrimo iki šių dienų. Paveikslai — pilnose ir 6 paskirose spalvose. Albumo kaina $7.00; iš anksto užsisakius — $5.00. Užsisakyti šiuo antrašu: JURGIS JUODIS, 133 Hemlock St., Brooklyn, N.Y. 11208.

kur užsirašyti, už tat apylinkės lietuviai jį ir vadindavo komendantu. Panašiai ir Bertašius pasiskelbė Darbėnų viršaičiu, sąžiningai ėjo tas pareigas, daug gero padarė žmonėms, ir tik vėliau lietuvių valdžios buvo patvirtintas, visą eilę metų po to sėkmingai vadovavęs valsčiui. Jis, tarp kitko, ir man išrašė pažymėjimą, kai vykau į Mažeikius jieškoti lietuvių komendanto. Tas raštas man daug pagelbėjo siekiant tikslo.

Netoli Mažeikių stoties gyveno geležinkelių ruožo tarnautojas lietuvis Rozga-Rozgaila, senyvo amžiaus vyras su šeima. Drauge su juo dirbo ir skuodiškis lietuvis Knuipys. Rozga-Rozgaila buvo geros širdies lietuvis, globodavo atvykusius jaunuolius, apnakvindindavo savo namuose, arba pas kitus patikimus tautiečius, kelionei įdėdavo maisto ir išduodavo ne savanorio (tai būtų pavojinga tais laikais), bet geležinkelių darbininko dokumentus. Tokį pažymėjimą jisai išrašė ir man, perskaitęs Darbėnų viršaičio rekomendaciją. Pagal Rozgos-Rozgailos pažymėjimą gavau teisę nemokamai važinėti visais traukiniais kaip gelžkelietis. Mes, savanoriai, tą pasišventusį tėvynei vyrą visą laiką vadinom ir vadinsim savo komendantu, nors jis niekuomet oficialiai tų pareigų nėjo, bet neoficialiai jas sąžiningai atliko savo kaštais ir rizika.

Tiesa, 1919 m. pradžioje Mažeikiai buvo raudonųjų valdžioje. Tačiau ji nebuvo įsitvirtinus, čia pat pašonėje veikė ir baltieji. Kur nevyko kautynės, galima buvo laisvai keliauti pėsčiam ir važiuotam, tais laikais bolševikai buvo dar palaida bala. Rozga-Rozgaila ir Knuipys, dėl akių, stengėsi gerai sugyventi su raudonaisiais ir drauge telkti savanorius aniems išvyti ten, iš kur atkeliavę, neprašyti.

1919 metų pirmaisiais mėnesiais traukiniai vaikščiojo, kur nebuvo kautynių. Mažeikių ruože daugiausiai veikė tik darbiniai traukiniai, jais naudojosi ir raudonieji, kai vykdavo pasiplėšti maisto, o vėliau ir raudonieji latviai. Mažeikių ruože ir civiliniai galėjo važinėti į darbus. Jokių tvarkaraščių tada nebuvo, geležinkelius tvarkė atėjūnai pagal vietos sąlygas ir užmačias, civiliniams be leidimo važinėjimas buvo griežtai apribotas, nes traukiniais tesinaudojo tik kariškiai — raudonieji ir vokiečiai. Už Mažeikių ruožo ribų, iki Kauno, keliaujant reikėjo apsišarvoti kantrybe ir pasitikėti Dievo bei gerų žmonių pagalba. Kaip savo atsiminimuose rašiau, vykdami į Kauną turėjom gerokai pamiklinti kojas, kol surasdavom prekinį traukinį, o jam toliau nebevažiuojant — susijieškoti sekantį, tačiau, Rozgos-Rozgailos aprūpinti gelžkeliečių pažymėjimais, laimingai pasiekėme tikslą.

Mano atsiminimai parašyti nenorint iškreipti faktų, ar ką klaidinti, nes nerašiau iš praeities archyvo, bet iš to, kiek dar atsimenu, juk visa tai įvyko ne vakar, o beveik prieš pusę šimto metu. Taip pat vengiau paduoti skaitytojams pavardes žmonių, nusipelnusių mano kraštui ir man padariusių daug gero.

Reiškiu pagarbą,

L. Vasiliūnas,
savanoris - kūrėjas

ITALIŠKIEJI GENEROLAI

Italų kariuomenė jau nuo seno yra lyg ir pajuokos objektas. II Pas. karo metu iš jos juokėsi nacistiniai sąjungininkai, taipgi ir priešai — amerikonai ir anglai. Pilietinio karo Ispanijoje metu apie Musolinio kariuomenę buvo pasakojami juokingiausi anekdotai. Sakė, kad priešui prisiartinus, jie mesdavę ginklus ir su šauksmais "Mamma mia!" pasiduodavo nelaisvėn.

Amerikiečių ir anglų knygose ir filmose, apie II Pas. karą, italai karininkai parodomi komiški; kautis jie nemoka, bet, užtat, puikiai dainuoja operines arijas.

Yra panašu, kad toks operinio itališko generolo juokingas tipas atitinka ir tikrenybei . . .

Iš valstybės vyriausios kontrolės, patiektos atskaitomybės parlamentui, matosi, kad bendras generolų ir admirolų skaičius Italijos ginkluotose jėgose yra 917. Jei imti, kaip rašo laikraščiai, kad nuolatinis karininkų ir kareivių rikiuotėje skaičius Italijoje svyruoja apie 250 tūkstančių, tai gaunasi, kad kiekvieniems 273 kareiviams tenka vienas generolas ar admirolas.

Paskaičiavus, kad kiekvienam generolui priklauso po 50 pulkininkų, išeina: italų kariuomenėje 53 kareiviams yra vienas pulkininkas. Taipogi, apskaičiuojama, kad kapitonui tenka 13 kareivių, o leitenantui — tiktai trys!

Čia nerodoma puskarininkių ir vadovybė nežino kaip jais užpildyti kadrus.

"Gauti generolo ar admirolo laipsnį" — rašo laikraščiai — "nieko nereiškia. Generoliška tarnyba prieinama kiekvienam, išskyrus, galbūt, sąmoningai vengiančiam karinės prievolės. Jų darbas nepersunkiausias, nesudėtingas — komanduoti 263 kareivius. Vyresniųjų laipsnių tarpe yra paplitęs mėgiamiausias užsiėmimas, taipogi ir kareivinių užsiėmimuose — kryžiažodžių sprendimas."

K. M. J. Šarūnas

ATSIŲSTA PAMINĖTI

Anatolijus Kairys, CURRICULUM VITAE (vienaveiksmė tragedija komiškai), 58 psl. Atspaudas iš 1966 m. "Trečiosios Pradalgės", Nida Press, Londone.

AUKOJO KARIUI

$550.62 — LVS "Ramovė" Chicago Sk.; **$50.00** — LVS "Ramovė" Los Angeles Sk.; **$10.00** — J. Juodis, Brooklyn, N.Y.; **Po $8.00** — Z. Pakalniškis, Hartford, Conn.; J. Stasaitis, Dorcester, Mass. **$7.00** — K. Keturakis, Chicago, Ill. **Po $5.00** — K. Liaudanskas, Los Angeles, Calif.; L. Vasiliūnas, Australia. **Po $4.00** — V. Ausevičius, Chicago, Ill.; J. Daniliauskas, Stamford, Conn.; mjr. V. Kersulis Apo, N.Y.; J. Martisius, Norwood, Mass.; A. Maslauskas, Hartford, Conn.; V. Numgaudas, Chicago, Ill.; Ad. Tumas, Norwood, Mass.; Ed. Vaitkus, Stratford, Conn.; J. Vasiliauskas, Dorchester, Mass. **$3.25** — K. Daugvydas, Detroit, Mich. **Po $3.00** — J. Gruodis, Monticello, N.Y.; J. Kumpikas, Richmond Hill, N.Y.; St. Latviūnas, Watertown, Conn.; J. Mykolaitis, Westwood, N.J. Alb. Repšys, Melrose Park, Ill.; Br. Utenis, Dorchester, Mass. **$2.00** — A. Ivanauskas, Detroit, Mich. **$1.20** — C. J. Zamoiskis, Australija. **$1.00** — V. Patašius, Australija.

KARIO LEIDINIAI

H. Sienkievičius, KRYŽIUOČIAI, 3 tomai, viso 1116 psl. Vertė K. Jankūnas; dail. V. K. Jonyno spalvuotas piešinys viršelyje ir aplanke. Vieno tomo kaina $3.50 (I t. išparduotas).

V. Biržiška, PRAEITIES PABIROS, 352 psl., daug paveikslų, įrišta. Kaina $6.50 (Prenumeratoriams — $5.50).

O. Urbonas, ŽALGIRIO MŪŠIS, 94 psl. teksto, 16 specialių iliustracijų ir dvispalvės mūšio schemos. Viršelis su aplanku. Kaina $3.00 (Prenumeratoriams $2.50). Šis veikalas yra atžymėtas ypatinga Ramovės premija.

Z. Raulinaitis, DURBĖS MŪŠIS, 96 psl., daug iliustracijų. Atspausta iš 1960 m. Kario. Kaina $1.25 (Prenumeratoriams $1.00). Laimėjęs metinę Ramovės premiją.

Z. Raulinaitis, AISČIAI KARINĖS ISTORIJOS ŠVIESOJE, 64 psl., iliustruotas. Atspausta iš 1961 m. Kario. Kaina $1.25 (Prenumeratoriams — $1.00). Laimėjęs metinę Ramovės premiją.

Z. Raulinaitis, GALINDAI PRIEŠ ROMĄ, 80 psl. Kaina $1.25.

Z. Raulinaitis, HUNŲ ŽYGIS Į PRŪSUS, 32 psl. Kaina $1.00;

O. Urbonas, DIDŽIOJO ŠIAURĖS KARO FRONTAS LIETUVOJE I dalis, 117 psl. Atspausdinta iš 1958 ir 1961 m. Kario, gausiai iliustruota, 250 egz. Laimėjęs metinę Ramovės premiją. Kaina $1.75 (Prenumeratoriams — $1.50).

O. Urbonas, DIDŽIOJO ŠIAURĖS KARO FRONTAS LIETUVOJE II dalis — kaina $1.75.

J. Variakojis, 4 P. L.K. MINDAUGO PULKAS. Kaina $3.50.

Z. Raulinaitis, VAIDEVUTIS, 64 psl. Kaina $1.25.

P. ŽILYS

SUOMIŲ-SOVIETŲ KARAS
1939-1940

jau išspausdintas

Naujoji knyga pradėta siuntinėti užsisakiusiems. Kadangi išspausdinta mažas kiekis egzempliorių, todėl prašome nedelsiant pasinaudoti ankstyvu užsisakymu, atsiunčiant užsakymo lapelį. Knygos kaina — $3.50

Prenumerata JAV-se ir užsienyje: Metams — $6.00, pusmečiui — $3.00; atsk. nr. — 60¢. Skelbimai pagal susitarimą. Pinigus siųsti šiuo adresu:
KARYS
916 Willoughby Avenue
Brooklyn, N.Y. 11221, U. S. A.

Čekius, arba "Money Order" adresuoti "KARYS" vardu.
Keisdami adresą nedelsdami praneškite KARIUI, pažymėdami naująjį ir senąjį adresą.

*

Rankraščiai redakcijoje nesaugomi.

Įvairių autorių straipsniai skelbiami KARYJE nevisada reiškia redakcijos ar leidėjų nuomonę.
KARYS išleidžiamas kiekvieno mėnesio pradžioje. Jam skiriami straipsniai turi pasiekti redakciją nemažiau dvi savaites prieš išleidimą.